

Univerza v Mariboru

Fakulteta za varnostne vede

Tina Kurent

TERORISTI SAMOTARJI – ANALIZA PRIMERA ERICA ROBERTA RUDOLPHA

Magistrsko delo

Ljubljana, avgust 2018

Univerza v Mariboru

Fakulteta za varnostne vede

TERORISTI SAMOTARJI – ANALIZA PRIMERA ERICA ROBERTA RUDOLPHA

Magistrsko delo

Študentka: Tina Kurent
Študijski program: Magistrski študijski program Varstvoslovje
Mentor: Izr. prof. dr. Andrej Sotlar
Somentor: Izr. prof. dr. Igor Areh
Lektorica: Katja Bergles Bricman, prof. slov. in angl. jez.

Zahvala

Ob zaključku magistrske naloge se za strokovno pomoč, nasvete in prijaznost iskreno zahvaljujem mentorju izr. prof. dr. Andreju Sotlarju in somentorju izr. prof. dr. Igorju Arehu.

Posebna zahvala gre mojim najbližjim, ki so mi skozi celoten študij nudili varno zavetje in neizmerno podporo.

Teroristi samotarji – analiza primera Erica Roberta Rudolpha

Ključne besede: terorizem, internet, radikalizacija, teroristi samotarji, digitalne sledi, Eric Robert Rudolph

Povzetek

V 21. stoletju vsakdanje življenje poteka po ustaljenih tirnicah, toda po svetu smo izpostavljeni povečani nevarnosti terorističnih napadov, saj smo lahko pogosto soočeni z odmevnimi morilskimi pohodi, ki v družbi izzovejo občutke strahu, negotovosti in apatijo.

Izvedeni so teroristični napadi, ko posamezniki svoja dejanja izvajajo povsem samostojno, kjer je preizkušena nova oblika – napad terorista samotarja (angl. lone wolf terrorist). Gre za medijsko odmevne primere, ki sprožijo val ugibanj o motivih in vzrokih za delovanje, saj se na svoj napad pripravljajo izolirano, neodvisno in na lastno pobudo ter po navadi iz zavetja lastnega doma, zato je njihovo ravnanje nemogoče predvideti. Za pripravo in izvedbo svojih dejanj torej ne potrebujejo visoke tehnologije, večjih količin eksploziva ali finančnih sredstev, prav tako ne veliko časa. V večini primerov so teroristi samotarji visoko izobraženi posamezniki z izoblikovanim političnim, ideološkim ali kulturnim prepričanjem, ki se s spretno uporabo virtualne skupnosti ali podporo teroristične skupne v osami radikalizirajo in izvedejo napad. Takšen napad je 27. julija 1996 izvedel desničarski skrajnež Eric Robert Rudolph, ki je v Atlanti na olimpijskih igrah aktiviral doma izdelano cevno bombo. Njegov razlog za napad je bil političen: povzročitev čim večje finančne izgube in izgube nadzora nad dogajanjem ter s tem namenom doseči ukinitve izvajanja splavov v ZDA. Na napad se je temeljito pripravljaj, saj je po aretaciji priznal, da je ubijal zavestno in da ne obžaluje svojih dejanj. V izogib smrtni kazni je priznal krivdo in bil obsojen na kazen doživljenjskega zapora brez možnosti pogojne izpustitve.

Obveščevalno-varnostne službe, policija in anonimni hekerji se skupaj trudijo prepoznati in prestreči potencialne teroriste samotarje, vendar si le-ti izbirajo vse drznejše napade, saj se na ta način izmuznejo nadzornemu sistemu in udarijo tam, kjer preiskovalci ne pričakujejo. Teroristi samotarji razvijajo tehniko, kot je npr. šifriranje sporočil, s katero poskušajo zaobiti

obrambo visoke tehnologije. Sprašujemo se, kako bi končali dobo terorja, saj teroristi iščejo nove in bolj sofisticirane načine, kako znova napasti.

Lone wolf terrorists – case study of Eric Robert Rudolph

Keywords: terrorism, internet, lone wolf terrorism, radicalization, digital traces

Abstract

In the 21st Century everyday life follows a predictable path, but throughout the world we are exposed to intensified danger of terrorist attacks; we're often faced with attention-grabbing death marches, which in society provoke feelings of fear, insecurity and apathy.

Terrorist attacks are carried out, when the individuals execute their actions completely autonomously, where a new form is tested – an attack of a lone wolf terrorist. Cases like that are much noticed in the media and they start a wave of guessing about the motives and causes for the action, since the aggressors prepare for their attack in isolation, independently and on their own initiative, usually from the shelter of their own home, therefore their behaviour is impossible to predict. For the preparation of the execution of their actions they, thus, don't need high technology, larger amounts of explosives or financial means or even a lot of time. In the majority of cases the lone wolf terrorists are highly educated individuals with formed political, ideological and cultural opinion, who with a skilful usage of virtual society or support from a terrorist group in isolation radicalize themselves and carry out an attack. Such an attack was carried out on 27th July 1996 by a rightist extremist Eric Robert Rudolph, who at the Olympic games in Atlanta activated a homemade pipe bomb. His reason for the attack was political: to cause as much financial damage and loss of control over the happening and thus achieve an abolition of abortions in USA. His preparations for the attack were extensive, since after the arrest he admitted that he killed wilfully and that he has no remorse. To avoid death sentence, he admitted his guilt and was condemned to life in prison without a possibility of parole.

Intelligence and security services, police and anonymous hackers are collectively trying to recognize and intercept the potential lone wolf terrorists, but the attacks of the latter are becoming more and more bold, since in such a way they avoid the control system and hit where the investigators don't expect. The lone wolf terrorists are developing a technique, such as coded messages, with which they try to bypass the defence of the high technology.

Our questions are concerned with how to end the era of terror, since the terrorist keep seeking new and more sophisticated means for yet another attack.

Kazalo vsebine

1	Uvod.....	1
2	Metodološki pristop.....	3
2.1	Predmet in cilji	3
2.2	Hipoteze	3
2.3	Metode.....	4
3	Terorizem.....	5
3.1	Vrste terorizma	7
3.1.1	Verski terorizem	7
3.1.2	Nacionalistični terorizem	8
3.1.3	Državni terorizem.....	8
3.1.4	Levičarski in desničarski terorizem	9
3.1.5	Terorizem narodnoosvobodilnih gibanj.....	9
3.1.6	Narkoterorizem	9
3.1.7	Anarhistični terorizem.....	10
3.1.8	Cyber oziroma internetni ali računalniški terorizem	10
3.1.9	Samomorilski terorizem	11
4	Koncept terorista samotarja	12
4.1	Proces radikalizacije teroristov samotarjev	13
4.1.1	Vzroki za radikalizacijo	16
4.2	Kaotični (enkratni dogodek) ali karierni (serijski) terorizem	18
5	Dejavniki, ki imajo potencialen vpliv na posameznika, da postane terorist samotar	20
5.1	Duševno stanje – psihološke motnje	20
5.2	Vloga interneta	22
5.2.1	Družbeni mediji	24
5.2.2	Al Kaidini pozivi	26
5.3	Dejavnik recipročnosti in poistovetenje s skupino	27
5.4	Motivi storilca	27
6	Tipologija teroristov samotarjev.....	31

7	Načini delovanja teroristov samotarjev.....	35
7.1	Uporaba sredstev in orožja	36
8	Preprečevanje in odkrivanje teroristov samotarjev	38
8.1	Zbiranje in analiziranje šibkih signalov	40
8.1.1	Digitalne sledi.....	41
8.2	Model analize.....	41
8.3	Identifikacija izvora spletnih strani in filtrirano zbiranje podatkov	42
8.4	Tehnike za analizo zbranih podatkov.....	43
8.4.1	Posameznikova aktivnost na radikalnih spletnih straneh.....	44
8.4.2	Radikalno izražanje v objavah	44
8.4.3	Razkritje.....	44
8.4.4	Fiksacija oz. obsedenost.....	45
8.4.5	Identifikacija	45
8.5	Razvrstitev in ocena uporabniških imen	45
8.6	Analiza konkurenčnih hipotez kot metoda odkrivanja teroristov samotarjev	47
9	Odmevni primeri teroristov samotarjev	48
10	Študija primera – Eric Robert Rudolph	50
10.1	Biografija	50
10.2	Izvedba napadov	51
10.3	Prijetje.....	55
10.4	Domnevni motivi za napad	57
11	Zaključek	59
11.1	Verifikacija hipotez	59
11.2	Povzetek glavnih ugotovitev	61
	Viri in literatura.....	64

1 Uvod

V zadnjih letih so bili po svetu izvedeni teroristični napadi pod okriljem posameznikov, ki ravnajo samostojno pri izvajanju nasilnih dejanj. Gre za t. i. teroriste samotarje, ki se na napad pripravljajo izolirano, sami si izberejo tarče, pogosto tudi sami izdelajo orožje in kasneje izvedejo napad. Pri tem nimajo nobene neposredne povezave ali podpore drugih terorističnih organizacij ali skupin. Ravno zaradi te izoliranosti jih je nemogoče pravočasno odkriti in preprečiti njihova dejanja. Kako se torej strokovnjaki za terorizem in protiterorizem ukvarjajo s preučevanjem tematike terorizma oz. teroristov samotarjev? Terorizem se običajno obravnava kot kolektivna, organizirana dejavnost, zato se preučevalci pri pojasnjevanju posameznih značilnosti preučevanja terorizma fokusirajo predvsem na skupinsko dinamiko in kolektivno socializacijo. Socialnopsihološke razlage terorizma so usmerjene v poudarjanje vpliva karizmatičnih voditeljev, ideološkega usposabljanja in indoktrinacije, moralne razpustitve, znotrajskupinske solidarnosti, konformizma in pokornosti, socialne zaprtosti in drugih faktorjev, povezanih z organizacijskimi in medosebnimi procesi.

Moghaddam (2005) poudari, da je terorizem rezultat postopne rasti predanosti političnim ciljem in skupini. Po Crenshawovih (2003) besedah gre za psihološka razmerja v skupini – preplet predanosti, tveganja, solidarnosti, lojalnosti, krivde, maščevanja in izolacije – ki onemogočajo, da bi člani spremenili načrtano smer delovanja. Medtem, ko tovrstne interpretacije pomagajo pri razumevanju kolektivnih oblik terorizma, ostaja nejasno, kako in v kakšni meri so prevladujoče razlage terorizma uporabne pri pojasnjevanju akcij samostojno delujočih akterjev. Raziskovalci so spoznali, kako so se posamezniki radikalizirali v skupinah. Delujejo kot hierarhične organizacije ali doma zasnovane celice, veliko manj pa je znanega o tem, kako osamljeni terorist, ki po definiciji deluje na lastno pest, postane radikaliziran do točke, ko svoja radikalna prepričanja prelije v prakso uporabe nasilja. Velika večina oseb, aretiranih zaradi terorističnih dejanj, je članov znanih ali ugotovljivih terorističnih skupin oziroma posameznikov, ki so na drugačen način povezani z njimi, le majhno število teh pa je bilo do sedaj identificiranih kot teroristi samotarji.

Za zapolnitev te vrzeli v znanju si v magistrskem delu prizadevamo oblikovati poglobljeno razumevanje delovanja teroristov samotarjev. Osredotočili smo se na šest ključnih dimenzij: opredelitev pojmov, razvoj, motivacijo, radikalizacijo, modus operandi in odzive oz. metode preprečevanja njihovega delovanja. Vsaka izmed njih se nanaša na niz vprašanj ali tem, ki se tipično pojavljajo v političnih, medijskih in akademskih razpravah o njihovih dejanjih. Če povežemo te dimenzije, nam podajo odgovore na ključna vprašanja o terorizmu teroristov samotarjev (kdo, kaj, zakaj, kako, kdaj in kje). Naslednji pomemben preučevani faktor so oblike protiterorizma in načini njihovega vplivanja na delovanje teroristov samotarjev. Vsebina magistrske naloge je strukturirana v skladu s temi elementi, pri čemer vsako poglavje preučuje po eno ključno dimenzijo teroristov samotarjev in obravnava z njo povezana vprašanja.

2 Metodološki pristop

V teoretičnem delu magistrske naloge bomo predstavili temo, namen in cilje raziskave, opisali bomo metode raziskovanja in postavili hipoteze.

2.1 Predmet in cilji

Predmet proučevanja v magistrski nalogi so teroristi samotarji, ki zaradi svojih posebnosti predstavljajo velik izziv za varnostne organe in možnosti za zgodnje odkrivanje ter preprečevanje tovrstnih primerov. Osredotočili se bomo torej predvsem na posameznike, ki nimajo nobenih neposrednih povezav s terorističnimi skupinami ali drugimi teroristi ter z njihove strani ne pridobivajo nobene materialne podpore. Poznavanje problematike teroristične grožnje, ustvarjene z njihove strani, je eden izmed ključnih elementov za uspešen boj proti novodobnim oblikam terorizma. Za bolj poglobljene rezultate smo v magistrski nalogi predstavili primer Erica Roberta Rudolpha, ki je odgovoren za bombni napad v času poletnih olimpijskih iger v Atlanti leta 1996. Analiza napada nam lahko služi za to, da se s pomočjo pridobljenih spoznanj bolje pripravimo na morebitne tovrstne dogodke in jih s tem pravočasno preprečimo.

Glavni cilji magistrskega dela so naslednji:

- opredeliti temeljne značilnosti teroristov samotarjev,
- predstaviti najpogostejše vzroke za napad teroristov samotarjev, proces radikalizacije in njihov modus operandi,
- poiskati možne načine odkrivanja teroristov samotarjev ter
- proučiti primer in ozadje delovanja Erica Roberta Rudolpha.

2.2 Hipoteze

Iz obstoječega gradiva in literature je jasno razvidno, da se povečuje število napadov teroristov samotarjev, zanimanje mnogih strokovnjakov ter laične javnosti za tovrstno tematiko pa pravo tako. Zato v nadaljevanju postavljamo dve hipotezi. Na prvo bomo poskušali odgovoriti na podlagi teoretičnih spoznanj, na drugo pa na podlagi študije

primera, ki predstavlja zadnji del magistrskega dela. V magistrski nalogi bomo preverjali naslednji hipotezi:

- Ravnanje teroristov samotarjev je nemogoče predvideti, saj je profiliranje teroristov samotarjev neučinkovito.
- Eric Robert Rudolph je za izvedbo svojih napadov razpolagal z ustreznimi dejavniki: motivom, sposobnostjo, sredstvi in priložnostjo za storitev.

2.3 Metode

Za pripravo teoretičnega dela magistrskega dela smo pozornost najprej namenili iskanju virov in kasnejšemu pregledovanju. V večini primerov je šlo za internetne vire, saj v knjigah, ki so na voljo v knjižnicah, ni veliko napisanega na temo teroristov samotarjev. Z opisno (deskriptivno) metodo smo predstavili obstoječe stanje na nivoju opisovanja že znanih dejstev ter definicij s študijem domače in tuje literature, in sicer strokovnih virov, povezanih s to tematiko.

Pri definiranju je uporabljena tudi konceptualna analiza, s pomočjo katere smo opredelili splošno rabo in odnos med posameznimi pojmi. Poleg tega sta v magistrski nalogi uporabljeni tudi primerjalna metoda in študija primera, saj je podrobneje predstavljen primer delovanja terorista samotarja Erica Roberta Rudolpha.

3 Terorizem

Trenutna običajna raba besede terorizem je zelo raznovrstna in nejasna, saj do danes ni bila sprejeta univerzalna definicija. Na splošno lahko definicijo v strokovni literaturi razdelimo v nekaj skupin, katerim je skupno, da vse zavzemajo stališče, da terorizem je ali vključuje nasilje politične narave v nasprotju z, na primer, običajnim kriminalnim nasiljem. V grobem pa se definicije razlikujejo glede poudarka, ki ga namenjajo stvarjem, kot so (Coady, 2005):

- učinek ekstremnega strahu – bodisi kot načrtovan bodisi kot dosežen;
- napad na državo od znotraj;
- strateški cilji, za katere se uporablja politično nasilje;
- domnevna naključnost ali nerazlikovalnost terorističnega nasilja;
- narava tarč političnega nasilja;
- tajnost pri uporabi političnega nasilja.

Pred opisom različnih definicij terorizma bomo navedli še temeljne lastnosti terorizma, ki nam bodo pomagale pri poskusu opredelitve (Krunić, 1997):

- politični cilj: ta terorizem loči od vseh drugih pojavnih oblik kriminala. Večina kazenskih zakonikov terorizem uvršča med privilegirana kazniva dejanja s političnim obsežjem. Politična povezava se kaže v dveh vidikih: v prepričanju teroristov, da z lastnimi dejanji izzovejo politične spremembe, in v dejanskih političnih posledicah terorističnega dejanja;
- nasilno dejanje: teroristi za doseg zadanih ciljev uporabljajo fizično nasilje, ki je lahko manifestno ali latentno;
- nelegitimno nasilje: teroristično ravnanje je v nasprotju z ustaljenimi normami in zakoni, saj ima monopol nad nasiljem le država, in to v obsegu, ki ga dopuščajo ustava in zakoni;
- ponavljajoče se dejanje: teroristi delujejo do uresničitve cilja ali do svojega uničenja;
- zavestno dejanje: izvajalci se svojih ravnanj zavedajo, saj skrbno načrtujejo vsako fazo dejanja, vključno s posledicami;
- sekundarni učinek: teroristično nasilje vpliva na širšo ciljno skupino;

- izzivanje strahu in drugih psihičnih reakcij: teroristi želijo ustvariti občutek strahu in drugih reakcij ter občutek nevarnosti, ki naj bi povzročil obtoževanje vlade, da je nesposobna, in naj bi vodil do zahteve po njeni zamenjavi. S svojimi ravnanji teroristi dosežejo, da se vlada zateče k hudim represivnim ukrepom, kar uporabijo za dokazovanje nedemokratičnosti vlade in se okličejo za branilce;
- komunikativnost terorističnega dejanja: brez tega elementa prejšnja dva nimata pomena, saj je vsa moč v publiciteti;
- brezobzirnost: teroristi pri svojih napadih ne izbirajo žrtev. Pri tem gre lahko za dva elementa, in sicer strahopetnost (izbira žrtev, ki se ne zmorejo braniti) in/ali željo po večji odmevnosti dejanja;
- organiziranost: dejanja terorista so dobro organizirana z razvitimi podpornimi dejavnostmi, kot so obveščevalna, varnostna, logistična idr.

Organizacija združenih narodov (OZN) najpogosteje uporablja akademsko konsenzualno definicijo, da je terorizem nelagodje vzbujajoča metoda ponavljajočega se nasilnega dejanja, ki jo uporabljajo prikriti posamezni, skupinski ali državni akterji iz posebnih, kriminalnih ali političnih razlogov, pri čemer – v nasprotju z atentati – neposredne tarče nasilja niso glave tarče. Človeške žrtve nasilja so načeloma izbrane naključno (priložnostne tarče) ali pa selektivno (predstavniki ali simbolične tarče) med ciljnim prebivalstvom in služijo kot proizvajalci sporočil. Na grožnjah in nasilju osnovani komunikacijski procesi med teroristi (organizacijami), žrtvami in glavnimi tarčami so uporabljeni za manipuliranje glavne tarče (občestva), tako da jo spremenijo v tarčo terorja, tarčo zahtev ali tarčo pozornosti – odvisno od tega, ali prvenstveno želijo ustrahovanje, prisilo ali propagando (Guelke, 1995). Prezelj (2006) opredeli terorizem kot načrtovanje, organiziranje, izvajanje in podpiranje nasilnih dejavnosti proti nedolžnim civilnim ciljem v smeri doseganja določenih političnih ciljev (predvsem v smeri vplivanja na vlade, da sprejmejo oz. ne sprejmejo določenih ukrepov). K terorizmu po njegovem mnenju lahko uvrstimo že same grožnje s terorizmom. V vsakem primeru je izraz ekstremizma, ki pomeni ideologijo maksimiziranja uresničitve lastnih ciljev brez oziranja na mnenje večine.

Če strnemo različna mnenja, lahko terorizem definiramo kot načrtno, organizirano in usmerjeno delovanje akterjev z namerno uporabo sile ali grožnje in nasilja proti nedolžnim ljudem z namenom zastraševati ter prisiliti domačo in mednarodno javnost v dejanja, ki jih drugače ne bi storili. Namen teh napadov ali groženj je lahko tudi doseganje političnih ciljev s povzročanjem strahu, lahko pa kot tarčo vključijo tudi lastnino tistih, ki se ne bojujejo, če je pomembno povezana z življenjem in varnostjo (Primorac, 2005).

3.1 Vrste terorizma

Pri opredelitvi, ciljih, motivaciji in namenih terorizma moramo izhajati tudi iz vidika, da je uporaba pojma odvisna od akterjev, kraja, časa, družbenopolitičnega konteksta in notranjepolitičnega sistema držav. Stroka v današnjem času loči vrste terorizma, ki so predstavljene v nadaljevanju.

3.1.1 Verski terorizem

Verski teroristi poskušajo uresničiti zapovedane božje cilje in z uporabo nasilja doseči radikalne spremembe, pri svojih dejanjih pa so usmerjeni v čim večje število civilnih žrtev. Ti posamezniki oz. organizirane skupine pripadajo tako velikim verstvom kakor tudi manjšim kultom. Verski terorizem spada med najnevarnejše oblike terorizma, saj imajo tovrstne teroristične skupine širok nabor tarč, njihovo delovanje pa naj bi povzročilo širše, korenite spremembe (Pavič, 2009). Lawrence (2005) kot primer navaja, da se je Osama bin Laden pri ubijanju nevernikov v imenu Alaha in izvajanju džihada kot defenzivne svete vojne ne glede na ceno in uničenje skliceval na Koran. Islamistični terorizem pa je najbolj aktualna oblika verskega terorizma v Evropi zaradi pojava Al Kaide kot globalnega terorističnega omrežja, številnih oboroženih konfliktov, kjer se borijo spreobrnjeni evropski državljani, in nekaterih statističnih trendov. Poleg najbolj prepoznavne Al Kaide v to vrsto terorizma spadata tudi libanonski Hezbolah, palestinski Hamas in japonski kult Aum Šinrikjo. Med verske teroriste sta uvrščena tudi Jud Baruch Goldstein, ki je leta 1994 s strojnico pokosil 29 muslimanov v hebronski mošeji, ter Yigal Amir, ki je organiziral neuspeli atentat na izraelskega ministrskega predsednika Izaka Rabina v letu 1995 (Ivanuša in Podbregar, 2008).

3.1.2 Nacionalistični terorizem

Za to vrsto terorizma velja, da ga je težavno opredeliti, saj številni člani teh skupin zase trdijo, da so borci za svobodo. Vodi jih nacionalizem, etničnost ali religija. Glavni cilj nacionalističnih teroristov je torej doseči ločeno državo za svojo nacionalno skupino – to storijo s pomočjo iskanja pozornosti pri širši javnosti skozi boj za osamosvojitve, za katerega mislijo, da je bil ignoriran ali neosvetljen. Med vsemi vrstami terorizma naj bi ta dosegel največji uspeh pri pridobivanju mednarodnega priznanja in simpatij. Strokovnjaki so mnenja, da te skupine usmerjajo pozornost na izbiro nasilnih sredstev in ne pretiravajo z nasilnimi dejanji, da z njihovo čezmerno uporabo ne bi sabotirale podpore svoje skupnosti (Pavič, 2009).

Kot nacionalistične teroristične skupine se dandanes med državami članicami EU kvalificirajo naslednje (Tičar, 2010):

- Irska republikanska armada (IRA), ki se bori na območju Severne Irske pod britansko oblastjo ter se zavzema za priključitev severnega dela otoka k Republiki Irski, in
- Baskovska očetnjava in svoboda (Euskadi ta Askatasuna, ETA), ki si prizadeva za ločitev baskovskih dežel od Španije; Kurdistsanska delavska stranka, usmerjena k separatizmu in osvoboditvi Kurdiv ter ustanovitvi kurdske države (Kurdistan).

3.1.3 Državni terorizem

Državni terorizem je oblika organiziranja terorističnih napadov, ki jih najema/izkorišča država ali frakcije znotraj vlade. Nekaterе države so to obliko terorizma uporabljale kot orodje svoje zunanje ali notranje politike. Državni terorizem lahko nastopa kot preišljena taktika oblasti, ki med drugim vključuje tudi ubijanje večjega števila prebivalstva, kar opravičujejo kot legitimno ukrepanje. Državi, ki terorizem uporabljata v zunanjepolitične namene, sta Iran, ki podpira libanonski Hezbolah, in Sirija, ki ga uporablja kot zatočišče za radikalne islamistične skupine, katerih cilj je uničenje Izraela (Tičar, 2010). V notranjepolitične namene je bil državni terorizem značilen za večino latinskoameriških držav v času vojaških diktatur. Med najbolj znane državne terorizme prištevamo tudi nacistično Nemčijo (Pavič, 2009).

3.1.4 Levičarski in desničarski terorizem

Cilj levičarskega terorizma je uničiti kapitalizem in ga zamenjati s socialistično-komunističnim sistemom. Tarče teh teroristov so bili vidni predstavniki kapitalističnega sistema: bančniki, gospodarstveniki, politiki ali vojaški častnik (Pavič, 2009). Med organizacije levega terorizma lahko po mnenju Tičarja (2010) umestimo nemško Baader-Meinhof (RAF) in italijanske Rdeče brigade (Brigatte rosse).

Na drugi strani poznamo desničarske organizacije, ki želijo spremeniti celoten politični, družbeni in ekonomski sistem po vzoru skrajno desnega modela. Slednji naj bi bil med vsemi še najmanj organiziran, saj gre, vsaj v Evropi, večinoma za skupine obritoglavcev – med njimi najdemo ekstremne nacionaliste in rasiste, ki si z uporabo nasilja nad tujci in pripadniki drugih manjšin prizadevajo za odpravo liberalnih režimov v Zahodni Evropi ter vzpostavitev fašističnih držav na lastni zemlji (Pavič, 2009).

3.1.5 Terorizem narodnoosvobodilnih gibanj

Kot reakcijo na teror državne oblasti konec 19. stoletja Dolinar (1998) navede obliko terorizma, ki postane v 20. stoletju tudi del strategije različnih narodnoosvobodilnih ter gverilskih gibanj (npr. IRA in ETA) in ideoloških skupin (RAF – Frakcija rdeče armade, Rdeče brigade itd.). V šestdesetih so tudi na Južnem Tirolskem pod italijanske električne daljnovode, simbole industrializacije in s tem italijanizacije tradicionalno ruralne Tirolske podstavljal dinamit pripadniki Odbora za osvoboditev Južne Tirolske (Škerl, 2007). Partizani, t. i. banditi, so bili udeleženci narodnoosvobodilnega boja v Nemčiji, ko so se odvijale bitke za oblast, in na drugi strani v Italiji, ko so želeli obnoviti Rimski imperij in združiti vso Sredozemlje v eno državo (Dolinar, 1998). Ta vrsta terorizma je spremljala tudi gibanja v Afriki in Aziji, ki so se borila za osamosvojitve izpod prevlade belcev (Pavič, 2009). Tudi japonske državnike je zamikal imperij na Vzhodu, saj so želeli vladati Aziji. Sem spadajo tudi borci za zaščito pravic živali in okolja, ki želijo spremeniti določeno politiko ali prakso znotraj ciljne družbe. Primer so ALF (Animal Liberation Front).

3.1.6 Narkoterorizem

Narkoterorizem izvajajo uporniške skupine, vključene v proizvodnjo in transport nezakonitih drog, kar je njihov glavni vir financiranja. Pri uveljavljanju političnih ciljev

financiranja s proizvodnjo in preprodajo drog tovrstne skupine uporabljajo teroristične metode (Pavič, 2009). Teroristične skupine naj bi bile povezane s trgovanjem z drogami na več načinov (Oscapella, 2004):

- nekatere teroristične skupine, kot je npr. kolumbijski FARC, so ustvarile klasično povezavo z organiziranim kriminalom: nudijo zaščito pridelkom, kartelom in tihotapljenju drog;
- skupine, kot so Hezbollah in kolumbijski AUC in FARC, pa so tudi same neposredno vključene v proizvodnjo drog (imajo svoja polja, laboratorije). Tu torej teroristične skupine z lastnim virom dohodka financirajo svoj obstoj.

3.1.7 Anarhistični terorizem

Gre za obliko, ki napada na prvem mestu oblastniške tarče: vrhnje politične oblasti, njihove mehanizme in imetje ter državne ustanove in sploh obstoječi sistem države, kar so anarhisti dosegli s podtikanjem bomb ali umori pomembnih politikov (Pavič, 2009). Najbolj znani žrtvi anarhistov sta ruski car Aleksander II. in ameriški predsednik William McKinley. Omenimo lahko tudi Rdeče brigade (Brigate Rosse), katerih cilj je bil uničiti in porušiti italijanski družbeni sistem v najširšem smislu, kar so želele doseči z ugrabitvijo in umorom italijanskega zunanjega ministra Alda Mora (Čuček, 1981).

3.1.8 Cyber oziroma internetni ali računalniški terorizem

Internetni terorizem lahko definiramo kot združitev terorizma in kibernetnega prostora. Ameriška varnostna služba FBI ga opredeljuje kot naklepen, politično motiviran napad na informacijski oz. računalniški sistem, programsko opremo in podatke ali več držav (Pavič, 2009) pod pogojem, da je izveden z namenom ustrahovati ali prisiliti vlado v podpiranje določenih političnih ali družbenih ciljev (Dennin, 2000). To pomeni, da gre za nadzor nad različnimi državnimi podsistemi (od zdravstva do sodnih pozivov), pri čemer bi lahko imela zloraba hude posledice. Kot primer internetnega terorizma v evropskem prostoru lahko navedemo različne spletne strani z radikalno islamistično propagando, ki vsebujejo pozive za različne donacije med muslimani, in spletne forume, kjer se izmenjujejo mnenja.

3.1.9 Samomorilski terorizem

Samomorilske teroristične napade lahko uvrstimo med altruistične samomore z željo po transformaciji duše in željo po naklonjenosti drugih. Gre za obliko napada, pri katerem je za izvedbo napada nujna izvajalčeva smrt. Terorist samomorilec torej žrtvuje svoje življenje za višje cilje, njegov napad mora zahtevati mnogo žrtev in povzročiti ogromno škodo (Pavič, 2009). Ker gre za popolno žrtvovanje, tak radikalen pristop do bojevanja pritegne široko medijsko pozornost in tako oslabi nasprotnikovo moralo. Tarče so največkrat vladne organizacije, trgovine, zabavišča in javni transport, ki je v zadnjem času velikokrat objekt, saj se na takšnem kraju zbira veliko število ljudi. Posameznik se za izvedbo samomorilskega napada odloči iz različnih motivov: iz religioznega prepričanja, ideološkega in nacionalističnega naboja, v želji po povračilu za ponižanje oz. pokorščino avtoritativnim in karizmatičnim voditeljem ali v želji po večji moči, kot jo nekdo dejansko ima (ekonomski in politični moči). Izpostavimo lahko nekaj terorističnih skupin, ki imajo voljo, ljudi in potrebno infrastrukturo za izvedbo samomorilskega napada: Hamas (Izrael), alžirska Oborožena islamska skupina (GIA), Al Kaida, čečenske uporniške skupine v Rusiji in Delavska stranka Kurdistan (PKK) v Turčiji. Vsem je skupna podpora Evrope in Severne Amerike, zato so voditelji pogosto potovali na Zahod, da bi razširili propagando in zbirali denar (Manoharam, 2002).

4 Koncept terorista samotarja

Za terorista lahko označimo človeka, ki ne spoštuje človeškega življenja in je prepričan, da je nedolžne ljudi vredno žrtvovati. Terorist si prilasti pravico, da odloča o tem, kdo ima prav in kdo ne ter koga lahko ubije v imenu svojega ideala (Pettiford in Hardin, 2005). Gre torej za izvajalca nasilja, ki za doseg političnih ciljev uporablja skrajna sredstva, oz. za osebo, ki uporablja zastraševanje za prisilo drugih ljudi k nečemu, česar drugače ne bi storili. Teroristovo življenje je lahko definirano kot prekarno življenje, na katerega učinkujejo nelegitimne zakonite prisile (Badalič, 2015). V nadaljevanju magistrskega dela bomo pozornost namenili eni izmed najmanj predvidljivih oblik delovanja teroristov, gre za t. i. teroriste samotarje, ki so v zadnjih letih medijsko najbolj odmevni primeri ter so sprožili val ugibanj o motivih in vzrokih za njihovo delovanje.

Konec devetdesetih let 20. stoletja sta predstavnika ameriške skrajne desnice Alex Curtis in Tom Metzger uvedla izraz terorist samotar. Curtis je spodbujal zagovornike rasizma k samostojnemu izvrševanju kaznivih dejanj, saj s tem ne bi vpletali ostalih posameznikov. Metzger pa je zagovornik strategije »nevodenega odpora«, kar pomeni, da teroristične napade izvajajo posamezniki ali manjše skupine, ki med seboj niso povezani. Zaradi enakih interesov nimajo potrebe po vodstvu, vse potrebne informacije za uresničitev dejanj pridobijo preko interneta (Guidere, 2010). Bakker in Graaf (2010) opredeljujeta teroriste samotarje kot posameznike, ki delujejo samostojno, brez kakršnih koli navodil ali povezav z neko skrajno organizacijo. So samostojni operativci, integrirani v družbo, ki si jo izberejo za tarčo in se lahko aktivirajo v vsakem trenutku. Gre za posameznike, ki jih navdihnejo teroristične organizacije, vendar pa z njimi niso v stiku in od njih ne prejemajo nobenih navodil ali ukazov. Zuijdewijn in Bakker (2016) pa opredelita terorizem, ki ga izvaja terorist samotar, kot grožnjo ali uporabo nasilja enega storilca (ali majhne celice), ki ne deluje zaradi osebnih materialnih razlogov, katerega cilj je vplivati na širše občinstvo in ki deluje brez neposredne podpore v načrtovanju, pripravi in izvedbi napada. Spaaij (2010) poda jasno in poenoteno definicijo t. i. samotarskega terorizma, ki ga opredeljuje kot teroristični napad, pri čemer izvajalec:

- dejanje izvede samostojno;

- ne pripada nobeni teroristični organizaciji ali mreži;
- si sam izbere način izvedbe dejanja (modus operandi) brez zunanjih navodil ali ukazov tretjih oseb.

Med teroristi samotarji ne gre samo za islamske skrajneže in ne obstaja profil, ki bi mu posamezniki ustrezali – med njimi najdemo zagovornike bele prevlade, aktiviste proti splavu, islamske fundamentaliste, zagovornike nacionalizma, separatizma in fašizma, radikalne zagovornike varstva narave in živali, nezadovoljneže s politiko priseljevanja in sovražnike etičnih manjšin – čeprav zanje ni nekega skupnega imenovalca, lahko najdemo kar nekaj skupnih značilnosti. Za večino teroristov samotarjev velja dejstvo, da se slabo znajdejo v družbi nepoznanih ljudi, torej imajo težave s socializacijo in navezovanjem novih stikov, rajši se zadržujejo v samoti oz. s podobno mislečimi. Naslednji skupni imenovalec je, da pred izvedbo napadov svoje načrte izdajo oz. objavijo manifeste, preko katerih predstavijo lastno idejo, zamero ali pogled širšemu svetu. Zadnja skupna točka, ki jo lahko izpostavimo, je, da večina teroristov samotarjev kaže določene znake psiholoških motenj. Na podlagi lastnih političnih prepričanj fizično in verbalno obračunajo z nasprotniki oziroma z drugimi besedami: z nasiljem želijo uveljaviti svoja pravila, saj so mnenja, da drugi ne zmorejo in ne bodo zmogli opraviti zastavljenega cilja (Spaaij, 2012).

4.1 Proces radikalizacije teroristov samotarjev

Radikalizacija je proces, skozi katerega si posamezniki prizadevajo s povečano uporabo nasilnih sredstev in strategij vsiliti svoje mnenje, stališča in ideje kot sredstvo za uresničitev političnih, ideoloških ali religiozних ciljev. Označuje pojav, v katerem posameznik podpira ali posvoji radikalna sredstva za doseg nekega cilja, pri tem pa začne izstopati en, osrednji cilj, kateremu postane posameznik predan, ostali cilji pa so v ozadju. V središču modela je iskanje pomembnosti, ko se razvije želja po zgledu in spoštovanju v družbi. Razvije se lahko iz različnih motivov: časti, nepravičnosti, vere, lojalnosti vodji, sovraštva proti določenim skupinam, institucijam ali strukturam, spremembe socialnega statusa, kar lahko v nadaljevanju pomeni povečano uporabo sile ali drugih pripomočkov (Kruglanski in Webber, 2014). Po mnenju McCauley in Moskalkenka (2008) radikalizacija pomeni spremembo prepričanj, čustev in obnašanj v smeri, ki upravičuje medskupinsko nasilje in zahteva

žrtvovanje v obrambo notranje skupine. Osebne zamere lahko privedejo do tega, da se posameznik odloči za ukrepanje, ob tem pa se kot pripadnik različnim skupinam identificira s skupinskimi zamerami, ki jih prenašajo različni mediji, govornice ali pričanja podobno mislečih. Vzroke za radikalizacijo posameznikov lahko razdelimo v naslednje skupine (McCauley in Moskalenko, 2008):

- Osebna viktimizacija oz. viktimizacija posameznika: kognitivni procesi so tiste psihološke funkcije, ki posamezniku omogočajo odnos z okoljem – vključujejo psihološke procese od učenja dalje. Posameznik je določenim notranjim in zunanjim dejavnikom izpostavljen, kar lahko povzroči, da se na podlagi preteklih izkušenj in osebnih zamer počuti kot žrtev zlorab ter se odloči za maščevanje. Ta pot se največkrat navaja pri teroristih samotarjih, primer pa so tudi čečenske črne vdove, ki so pripravljene ubijati in umreti za maščevanje Rusom zaradi lastnih izkušenj posilstva oz. smrti bližnjih sorodnikov, predvsem njihovih mož. Točnih podatkov o tem, koliko teroristov samotarjev je bilo v preteklosti deležnih viktimizacije, ki bi lahko dejansko pojasnila njihovo žrtvovanje, ni.
- Radikalizacija posameznika zaradi političnih zamer: včasih se posameznik zateče k individualnemu radikalnemu delovanju in nasilju, ki predstavlja njegov odgovor na politične trende ali dogodke. Takšen primer je terorist samotar Ted Kaczynski, ki je več kot 18 let iz svoje koče v divjini občasno pošiljal pisemske bombe ljudem, ki so predstavljali tehnološki napredek, ki se ga je bal in ga preziral. Primeri individualne radikalizacije v smeri političnega nasilja, tj. primeri, v katerih posameznik deluje sam in ne kot član skupine, so relativno redki. V takšnih primerih ima posameznik določeno povezavo z večjim intelektualnim gibanjem – tako je bil Kaczynski povezan z večjim gibanjem survivalistov. Bolj kot pri kateri drugi kategoriji radikalizacije se tukaj pojavlja verjetnost določene stopnje psihopatologije. Psihiatrični dokazi s sojenja Kaczynskemu kažejo, da je trpel za paranoidno shizofrenijo. Skupine radikalcev, posebej tistih, ki se zatekajo k terorizmu, najbrž ne rekrutirajo ali tolerirajo nezanesljivih članov s psihopatologijo, saj jim ne zaupajo, ker lahko ogrozijo njihovo delovanje. Individualistični radikalci pa se utegnejo vsaj deloma odzivati na svoje demone.

- Radikalizacija posameznika s pridružitvijo radikalni skupini – spolzko področje: kot je bilo že omenjeno, se posameznik redko razvije iz simpatizerja v aktivista z nenadnim prevzemom nekega velikega tveganja ali žrtvovanja. Običajno je posameznikovo napredovanje v teroristično skupino počasno in postopno; opraviti mora številne manjše teste, preden mu zaupajo pomembnejše misije, in upravičiti njihov namen. Najprej so mu zaupane številne naloge, ki ne vključujejo nasilja, šele potem ga usmerijo k uporabi drugih sredstev (npr. orožja). Moč postopnega samoprepričevanja skozi posameznikovo vedenje je v socialni psihologiji dobro raziskano področje. Napredovanje radikalizacije, vidno v spremenjenem obnašanju, najbolje ponazorita Milgramov eksperiment poslušnosti ali Zimbardov zaporniški eksperiment. Samoradikalizacija je stanje, ko posameznik svoje ekstremno obnašanje podkrepi z razlogi, s katerimi opravičuje svoja dejanja.
- Pridružitvev radikalni skupini – moč ljubezni: posamezniki se pridružijo teroristični skupini preko osebnih povezav z obstoječimi teroristi, ki sestavljajo prijateljske, ljubezenske ali družinske vezi. Zaupanje lahko določi mrežo, v katerem izvajajo rekrutiranje radikalci in teroristi, ljubezen pa pogosto določi, kdo se jim bo pridružil. Med raziskovalci je navzoče strinjanje, da teroristi večinoma postanejo člani terorističnih organizacij zaradi osebnih povezav z ljudmi ali sorodniki, povezanimi z ustreznimi političnimi pobudami, komunami, samopodpornimi organizacijami ali odbori – število parov ter bratov in sester je bilo osupljivo visoko. Predanost in solidarnost skupini sta močna dejavnika, ki spodbujata pridruževanje radikalni skupini, na drugi strani pa oviri, ki preprečujeta izstop posameznika iz skupine.

Po mnenju Batesa (2012) obstaja ena stvar, ki je skupna vsem nekdanjim teroristom: njihova samoradikalizacija. Od drugih posameznikov se razlikujejo po tem, da niso zavezani k stalnemu članstvu ali udejstvovanju v skupini. Njihovo poistovetenje se zgodi preko sekundarnih virov (knjig, spisov in manifestov) ali preko interneta in drugih modernih virov informacij. Odbor ameriškega Senata za domovinsko varnost in vladne zadeve je napisal poročilo, ki podpira oceno načina radikalizacije teroristov samotarjev, ki jo je podal Spaaij (2012). Poročilo (U. S. Congress, 2008) se v prvi vrsti ukvarja z islamskim ekstremizmom, internetom in notranjo teroristično grožnjo. Poročilo, ki ga je pripravil newyorški policijski

oddelek, opredeljuje pot k radikalizaciji, ki se nanaša na nasilne islamistične skrajneže in obsega štiri korake, pri čemer se ista osnovna načela nanašajo na teroriste samotarje, če uporabimo Spaaijevo oceno procesa radikalizacije. Model ima štiri stopnje (Lieberman et al., 2008): predradikalizacijo, samoidentifikacijo, indoktrinacijo in džihadizacijo. Predradikalizacija opisuje izhodiščne točke posameznikov, preden začnejo s procesom radikalizacije. To so njihov življenjski položaj, družbeni položaj, stopnja izobrazbe – obsega obdobje, preden so izpostavljeni džihadistično-salafistični ideologiji in preden jo vzamejo za svojo. Samoidentifikacija je spoznanje, v katerem posamezniki, na katere vplivajo tako notranji kot zunanji faktorji, začnejo raziskovati salafistični islam in se postopoma oddaljevati od svoje stare identitete ter se pričnejo povezovati s podobno mislečimi posamezniki in sprejemati to ideologijo za svojo. V fazi indoktrinacije posameznik čedalje bolj krepi svoja prepričanja, v celoti sprejme džihadistično-salafistično ideologijo ter brez kančka dvoma pride do sklepa, da je v obstoječih razmerah in okoliščinah potrebno delovanje za podporo in spodbujanje stvari, za katero stojijo. Medtem ko je lahko začetni proces samoidentifikacije individualno dejanje, je povezovanje s podobno mislečimi ljudmi pomemben faktor med poglobljanjem procesa. Džihadizacija je zadnja stopnja, v kateri člani skupine sprejmejo individualno dolžnost sodelovanja (v terorističnih aktivnostih) in sami sebe vidijo kot svete bojevnike ali mudžahedine. Na koncu začne skupina izvajati operativno načrtovanje terorističnega napada. Ta pospeševalna dejanja vključujejo načrtovanje, pripravo in izvedbo (Lieberman et al., 2008).

4.1.1 Vzroki za radikalizacijo

Bartlett in Miller (2012) menita, da temelji radikalizacija na intelektualni, racionalni in verski odločitvi; da pa nekdo postane terorist, je to njegova čustvena, socialna in statusna odločitev. Posamezniki postopoma prevzamejo ekstremistično versko oz. politično držo, kar legitimira terorizem kot orodje, s pomočjo katerega se doseže sprememba v družbi. Teroristi pogosto navajajo družbeno neenakost, kritične dogodke, ko se jim je zgodila krivica v življenju, ali ponižanje kot razloge in utemeljitve za izvedbo terorističnega delovanja. Zaznano trpljenje in slab položaj skupnosti sta v zahodnem svetu najpogostejša razloga za delovanje radikalnih muslimanov (Charvat, 2010). Če izpostavimo, je želja po maščevanju v povezavi z identiteto eden izmed glavnih dejavnikov, povezanih z

radikalizacijo muslimanov. Zaznavanje močne, deljene identitete in povezava s širšo muslimansko skupnostjo imata lahko resne posledice, če posameznik zaznava, da so določene muslimanske skupnosti obravnavane nepravilno ali brutalno (Silke, 2010).

K pospeševanju procesa radikalizacije lahko kot močno orodje prispeva tudi pojav svetovnega spleta, saj le-ta olajšuje takojšen, anonimen in kvaliteten stik med različnimi in drugače nepovezanimi ter podobno mislečimi posamezniki. Na ta način dobi posameznik pripadnost neki virtualni skupnosti in s spremljanjem aktualnih dogodkov najde nov smisel življenja ter se predaja nekemu cilju, ki se mu zdi zaradi vsestranskosti današnje tehnologije blizu in poznan. Pri tem procesu ima internet dvojno vlogo; je sredstvo, preko katerega lahko teroristi prenašajo radikalna sporočila na simpatizerje njihovega gibanja, ob tem pa bodočim rekrutom zagotavljajo veliko količino informacij. Internet je učinkovito preoblikoval prenos informacij iz organizacijskega prenosa, ki je temeljil na osebnem stiku k individualiziranemu novačenju, kar je posledica virtualne radikalizacije (radikalizacija »on-line«) (Drennan in Black, 2007). Ločimo več vlog, ki jih ima internet v procesu radikalizacije (Hussain in Saltman, 2004): indoktrinacija, dostop do islamističnih vsebin in socializacija. Pri procesu indoktrinacije posamezniki spremenijo lastna prepričanja, saj uporaba interneta privede do spreobrnitve in njihove prevzgoje. V okviru dostopa do islamističnih vsebin posamezniki iščejo vire, s katerimi utemeljujejo svoje poglede, teroristične organizacije pa jim zagotavljajo stalno objavo novega materiala, ki ima izobraževalni namen. Socializacija je sredstvo, preko katerega je dosežena socialna in kulturna kontinuiteta. Skozi zadnji proces posamezniki pridobijo občutek skupnosti in pripadnosti enako mislečih. Po mnenju Hussaina in Saltmana (2014) je internet redko razlog za sprožitev začetka, s katerim se prične proces radikalizacije, saj je večina posameznikov, ki so obiskovali islamistične in ekstremistične spletne strani, radikaliziranih že predhodno. Prvi stik z radikalnimi idejami v večini primerov predstavljajo mošeje, zapori, univerze, lahko pa to sproži tudi odmevno medijsko poročanje. V literaturi torej ni enotnega strinjanja glede spletne radikalizacije – vpliv seznanitve z vsebino, ki jo posameznik najde preko spletnega brskalnika, vpliv nanj ter naknadno na izvedbo njegovega dejanja je še vedno stvar razprave in raziskav.

Borum (2013) opiše, da teroriste samotarje pogosto obravnavajo tudi kot »samoradikalizirane skrajneže«. Toda vseh napadalcev ne ženejo v prvi vrsti skrajne (ekstremistične) ideologije, še manj pa jih je »radikaliziranih« v tradicionalnem smislu. »Radikalizacija« je po njegovem mnenju zavajajoč izraz za opis procesa vključevanja v terorizem. Radikalizacija označuje proces spremembe, v katerem ljudje sprejmejo skrajno, nasilno ideologijo – in ta ideologija jih na koncu privede do nasilnega delovanja. Nekateri ljudje začnejo gojiti zamero, ker so zvesti določeni ideologiji, medtem ko druge ideologija privlači, ker gojijo določeno zamero. Enako velja za pridruževanje skupinam. Nekateri se jim pridružijo, ker podpirajo ideologijo, ki je enaka njihovi, drugi pa razvijejo zavezanost ideologiji zaradi pripadnosti skupini, ki jo zagovarja. Človeka k voljnosti za sodelovanje pri nasilju pripravita moč njegovega prepričanja in zavezanosti stvari, vendar lahko tudi sodelovanje v nasilju okrepi človekovo prepričanje in zavezanost stvari.

4.2 Kaotični (enkratni dogodek) ali karierni (serijski) terorizem

Terorizem volka samotarja ima lahko kaotično ali karierno obliko. Za kaotični terorizem je značilen en dogodek, ki se pojavi dobesedno od nikoder in povzroči razdejanje. Glavna oblika kaotičnega terorizma je samomorilski terorizem. Ta enkratni dogodek je načrtovan in izpeljan na način, da se doseže kar največji učinek v smislu žrtev in/ali javne odmevnosti. Zrušenje newyorških dvojčkov samomorilskih teroristov Al Kaide je primer kaotičnega terorizma, ki je zaradi javne narave dogodka in vloge medijev, ki so močno pomnožili njegovo odmevnost, presegel učinek neposrednih žrtev in uničenja. Pokol v Fort Hoodu, ki ga je izvršil major Nidal Hasan, je ravno tako primer kaotičnega terorista samotarja (Weimann, 2012).

Samomorilski terorist samotar, ultimativni altruist, ne poškoduje le ciljne populacije, ampak uveljavlja tudi prepričanja, za katera žrtvuje svoje življenje, kot vredna velikega spoštovanja in celo strahu. Kot je Pape (2005) omenil v svoji študiji samomorilskega bombardiranja, je ta vrsta terorizma zelo učinkovita, težko jo je odvrniti in predstavlja taktično orodje, ki omogoča posamezniku ali majhni skupini zoperstavljanje močnejšemu sovražniku. Bryn (v Bates, 2012) je navedel šest pomembnih ugotovitev o samomorilskih teroristih:

- samomorilski bombaši niso neumni,

- pretežno so politično in ne religiozno motivirani,
- včasih so njihovi napadi strateški,
- včasih napadejo iz maščevanja,
- represija stopnjuje napade ter
- včasih lahko sočutje do njihovega sovražnika zaradi spoznanja, da se je treba ukvarjati z resničnimi zamerami, zmanjša posledice samomorilskega terorizma.

Večinoma je kaotični ali enkratni terorizem domena političnih in verskih skrajnežev, ki svoje dramatično dejanje pojmujejo kot dragoceno žrtev za višji cilj. Teroristi samotarji, ki so zapisani kariernemu ali serijskemu terorizmu, dojemajo svoje nasilne proteste kot dolgoročno strategijo, v kateri je njihovo preživetje predpogoj za stalno opaznost in živost njihove kampanje. Za to vrsto terorističnih posameznikov je značilno močno egoistično prepričanje v lastno sposobnost neprekinjenega izigravanja institucij nadzora. V bistvu so igralci, za katere se zdi, da jih tekmovanje napolnjuje z zadovoljstvom, hkrati pa dobivajo tudi podporo za stvar ali idejo, ki jo zagovarjajo. Toda nekateri raziskovalci so opazili, da utegnejo obstajati določeni dejavniki, ki povezujejo vrsto terorizma z določenimi tipi posameznikov (Coates in White v Bates, 2012).

Družbeni značaj serijskih teroristov samotarjev je pogosto povezan z osebnostnimi in socialnimi lastnostmi, ki so skupne vsem izoliranim posameznikom. Običajno so nadpovprečno inteligentni, osredotočeni nase in do neke mere paranoični, zlasti v zvezi s silami družbenega nadzora. Zaradi potrebe po upravičenju svojih skrajnih ravnanj v daljšem časovnem obdobju le-ti javno upravičujejo svoje teroristično delovanje. Bates (2012) v svoji študiji zapiše, da je terorizem, bodisi v obliki enkratne povzročitve kaosa in uničenja bodisi kot niz stalnih napadov manjšega obsega, vse bolj rezultat samoradikaliziranih teroristov samotarjev, ki so zavezani ustvarjanju javnih pretresov v podporo določeni stvari ali ideji.

5 Dejavniki, ki imajo potencialen vpliv na posameznika, da postane terorist samotar

Za razumevanje dejanj teroristov samotarjev je potrebno na koncept gledati z več vidikov. Interdisciplinarnost je pri razlagi tega kompleksnega fenomena poglavitnega pomena.

5.1 Duševno stanje – psihološke motnje

Strokovnjaki, med drugim psiholog Berkovitz, žrtve terorizma in množični mediji poročajo, da so teroristi duševno motene osebe, ki lahko izvedejo nemoralna kazniva dejanja hladnokrvnih napadov in s tem pobijejo in pohabijo na desetine ali stotine nedolžnih ljudi (Hudson, 1999). Avtor nadalje navaja, da bodo orožje za množično udejstvovanje dejanj uporabili teroristi, za katere je značilna sociopatska osebnost. Poleg njih (Hudson, 1999) našteje še preostale tipe terorističnih osebnosti: paranoidne, paranoidno-shizofrene, shizofrene in pasivno agresivne tipe. Spaaijova raziskava (2012) podpira ugotovitev, da so v primerjavi s terorizmom v skupini in z dejanji posameznikov teroristi samotarji pogosto nagnjeni k težavam v duševnem zdravju. Po njegovem mnenju so v svojem razvoju trpeli zaradi neke vrste psiholoških motenj. V njegovi študiji primerov so štirje od petih teroristov samotarjev diagnosticirani z obliko osebnostne motnje. Štirje od petih so izjavili, da so trpeli za depresijo v vsaj eni fazi svojega življenja, čeprav to v vseh primerih ni bilo sistematično ocenjeno (Copeland in Kaczynski sta bila diagnosticirana tudi s shizofrenijo). Teroristi samotarji pogosto kažejo tudi stopnjo družbene izoliranosti ali pomanjkanja osebnih stikov, kar se lahko obravnava tudi kot simptom psiholoških nepravilnosti. Posamezniki, ki delujejo popolnoma samostojno, imajo težave pri sprejemanju, pri občutku za delo ali pri uspehu v skupini. Volkert van der Graaf je trpel za depresijo v srednjih dvajsetih letih, še posebej, ko je njegova prva partnerica prekinila njun odnos. Van der Graaf je po njunem razhodu poskušal narediti samomor, ki mu ni uspel, in po mnenju psihiatra, ki ga je ocenil, je sledil poskus nakupa drog, da bi s prekomernim odmerkom dokončal začetno. Kasneje je poskušal izboljšati svojo samozavest in samopodobo z ideologijo ter moralnimi načeli. Springer (2009) pripisuje začetno kultivacijo izolacijskega odnosa razmeram v otroštvu in mladostniških letih ter trdi, da so trije teroristi, ki jih je preučeval (Kaczynski, Rudolph in McVeigh), preživeli veliko časa sami in se trudili vzpostaviti in vzdrževati intimne človeške

odnose (npr. intimno druženje z žensko). Za teroriste samotarje je značilno, da nobeno dejanje ni izvedeno na osebni ravni, temveč je za njih značilna pazljiva, v detajle izpeljana, planirana in pravočasna izvedba z namenom vplivati na sprejemanje političnih odločitev. Forenzični psiholog Taylor skupaj s Horganom (2007) in drugimi strokovnjaki, med katerimi je tudi Jonathan R. White (v Bates, 2012), trdi, da teroristi, ki so običajno izolirani od družbe, niso duševno motene osebe, temveč normalni posamezniki, čeprav izvajajo tovrstne napade – najbolj pogosta, skoraj neverjetna lastnost teroristov samotarjev je prav njihova običajnost oz. normalnost. Torej lahko zgolj trdimo, da je psihopatološka lastnost teroristov samotarjev drugačna kot pri ostalih ljudeh (Alonso et al., 2008). Najbolj znana različica te ideje je delo avtorja Jerrolda Posta (v McCauley, Moskalenkov in Van Son, 2013), ki je mnenja, da teroristi trpijo za simptomi narcisoidne osebnostne motnje, tj. diagnoza, ki je povezana s pomanjkanjem empatije in s paranojo.

Zuijedewijn in Bakker (2016) sta analizirala osebnostne lastnosti 120 teroristov samotarjev, ki so delovali v Evropski uniji med letoma 2000 in 2014; med njimi so bili džihadisti, desno usmerjeni teroristi in storilci streljanj v šolah. Prišla sta do spoznanja, da splošno razširjeni prepričanji, da naj bi imel terorist samotar resne mentalne zdravstvene probleme (ki naj bi jih sprožila nasilna, iracionalna in nemoralna dejanja) ali da naj bi deloval sam, ne držita. Glavne ugotovitve so, da so versko motivirani posamezniki mlajši od povprečja vseh storilcev (med 27 in 29 let), prav tako so bili najmanj socialno izolirani (pri strelcih v šolah je ta odstotek najvišji), mentalna zdravstvena motnja pa ne odstopa glede na ocene Svetovne zdravstvene organizacije, ki velja za splošno populacijo. Med vsemi preučevanimi skupinami sta največ duševnih motenj odkrila ravno pri versko motiviranih storilcih, za katere sta ugotovila, da imajo resne vezi s sovorniki, če so vključeni v versko skupnost. Sklepamo lahko torej, da ne obstaja neposredna povezava med mentalnimi zdravstvenimi motnjami in nasiljem (Zuijedewijn in Bakker, 2016).

Potrebno je poudariti, da kljub zgoraj opisanim vzorcem ni enotnega profila, ki bi opisal delovanje teroristov samotarjev. Na posameznike, vpletene v terorizem, vplivajo različne kombinacije motivov in precej različni procesi nasilne radikalizacije, zato je treba radikalizacijo obravnavati kot sestavljeno iz zapletenega in dinamičnega sklopa okoliščin ter

mehanizmov, ki oblikujejo posamezno vzročno zgodbo in je nedvomno edinstvena za vsakega posameznika. Osebnostne dispozicije in lastnosti teroristov samotarjev so različne, saj ni opaziti pomembnejših psihopatoloških razlik ob predpostavki, da ni nujno, da so teroristi samotarji nenormalni v katerem koli kliničnem pogledu. Avtorja Gill in Corner (2017) predlagata, da vsi teroristi ne spadajo v specifično skupino. Posamezniki s posebno osebnostno dispozicijo so namreč pogosto potisnjeni v ospredje samega terorizma.

5.2 Vloga interneta

V naravi volkovi ne lovijo sami, temveč v krdelih, kar velja tudi za teroriste samotarje: za njimi stoji skupina, gibanje ali neka ideologija, ki podpira njihovo nasilje. Razvoj interneta je teroristom samotarjem omogočil novačenje v virtualnem svetu, preko katerega se radikalizirajo, poučujejo in usposablajo. Zdi se, da so sami, v resnici pa so povezani z drugimi prek družbenih vezi, kot ugotavlja poročilo Centra za boj proti terorizmu vojaške akademije West Point (Helfstein, 2012).

Pantucci (2011) je prišel do ugotovitve, da je internet rdeča nit večine zarot teroristov samotarjev, saj je, kot kaže, zelo učinkovito orodje: je mesto, kjer lahko dobijo radikalizacijsko gradivo ter priročnike in videoposnetke za usposabljanje. Omogoča jim neposreden dostop do skupnosti podobno mislečih posameznikov po svetu, s katerimi se lahko povežejo, v določenih primerih pa lahko tako tudi usmerjajo svoje aktivnosti. Številni posamezniki v obravnavani analizi kažejo določeno mero socialne alienacije – v tem kontekstu lahko skupnost na internetu nadomešča družbeno okolje, v katerega se v realnem svetu niso sposobni vključiti. Podobno ugotavlja tudi poročilo nizozemske Generalne preiskovalne in varnostne službe (General intelligence and security service in the Netherlands [AIVD], 2012). Zavedajo se dejstva, da teroristi samotarji pogosto sami načrtujejo in izvedejo (nasilno) dejanje, vendar so prišli tudi do ugotovitev, da se redko radikalizirajo v popolni izolaciji. Zaradi takšnih dogodkov se pogosto odkrije, da so imeli teroristi samotarji komaj kakšen stik s podobno mislečimi posamezniki v realnem življenju, so pa bili v aktivnem stiku z ljudmi na internetu. Sklepamo torej lahko, da so tovrstni stiki skupaj z vsrkavanjem džihadistične propagande in z vplivom spletnega diskurza prispevali k njihovi radikalizaciji ter jih (morda tudi) navdihnili za (nasilna) dejanja.

Preiskovalno poročilo Centra za oceno integrirane grožnje, ki deluje pod okriljem kanadske vlade (Integrated threat assessment center [ITAC], 2007), je tudi izrazilo zaskrbljenost zaradi porajajoče se grožnje, ki jo predstavljajo islamski teroristi, ki delujejo kot teroristi samotarji. Poročilo je poudarilo pomen interneta, ki je v pomoč posamezniku, ki se pripravlja na izvedbo napada, saj omogoča ideološko motivacijo, spodbudo in upravičuje napade, vse to pa se dogaja v anonimnem okolju. Spletne strani islamskih skrajnežev ponujajo ne le teoretična in religiozna navodila, ampak tudi praktične spletne tečaje usposabljanja, ki spodbujajo obiskovalce, da še sami stopijo v akcijo. Na spletu je npr. dostopna celovita Enciklopedija priprav za džihad. Po spletu so začela na široko krožiti profesionalna gradiva, ki v video obliki natančno opisujejo različne postopke za izdelavo eksploziva. Ob tem je na voljo še vsaj 22 drugih ločenih avdiovizualnih terorističnih priročnikov. V poročilu (Masaona v Weimann, 2012) je navedeno, da je internet postal glavno sredstvo komuniciranja za skrajne skupine, ki imajo sedaj precejšnjo odmevnost na spletu. Poleg propagande, rekrutiranja, zbiranja finančnih sredstev in načrtovanja, ki jih pospešujejo družbeni mediji, ima internet tudi potencial, da se uporablja v kibernetških napadih na operacijske sisteme vitalne infrastrukture v državah članicah EU-ja.

Spletni proces lahko po mnenju Weimanna (2012) ponazori primer iz leta 2011, ko je bil Jose Pimentel aretiran zaradi načrtovanja napadov z doma izdelanimi cevniimi bombami na policijska vozila in poštne objekte v New Yorku in New Jerseyju. Pimentel, po rodu iz Dominikanske republike, ki je prišel v ZDA pri osmih letih starosti, je bil brezposelni 27-letni spreobrnjenec in simpatizer Al Kaide, ki je živel na Manhattnu. Pet točk obtožnice ga je bremenilo izdelave cevniih bomb za napade na vojne veterane, ki bi se vračali iz Iraka in Afganistana. Pimentel ni bil član nobene znane organizacije Al Kaide. Toda navdih za svoje načrtovane bombne napade je dobil med prebiranjem navodil v spletni reviji Inspire, ki sta jo na Arabskem polotoku ustvarjala Al Kaida in v ZDA rojeni vodja Anwar al-Awlaki. Po navedbah newyorških oblasti se je Pimentel ob branju Al Kaidine revije ne samo radikaliziral, temveč je na njenih straneh našel tudi navodila za izdelavo cevniih bomb; ta navodila so bila objavljena v članku v angleščini z zloglasnim naslovom "Kako izdelati bombo v mamini kuhinji". Branje revije Inspire ni bilo glavna Pimentelova spletna aktivnost. Vzdrževal je obsežno spletno stran na Bloggerju in kanal na YouTubu, kjer je bilo

predstavljenih na stotine radikalnih del. Kot razkriva analiza Pimentelovih spletnih odtisov, je bil prek spleta neposredno povezan z znanimi skrajneži, preko katerih je imel vezi z nekaj sto podobno mislečimi posamezniki. Pimentelova spletna stran, Truelslam1.com, je vsebovala zajeten arhiv džihadističnih tekstov, avdiovizualno organiziranih z orodjem Blogger in namenjenih objavljanju na spletu. Ta spletna stran je povezana s Pimentelovim kanalom na YouTubeu, ki je bil podobno temeljit; na njem je bilo več kot 600 videoposnetkov, ki so se nanašali na radikalne in nasilne interpretacije islama, od katerih jih je 60 naložil sam. Ta kanal je imel več kot 1500 naročnikov (Weimann, 2012). YouTube se je začel odzivati na videoposnetke z neprimerno vsebino, med katerimi so tudi prizori terorističnih napadov z algoritmi, ki analizirajo videoposnetke, ki so nato onemogočeni s prikazom na spletni strani (Meyer, 2018).

5.2.1 Družbeni mediji

Sodobni terorizem postavlja v ospredje množične medije, saj se s konstantnim prikazovanjem in ponavljanjem prikaza terorističnih dejanj preko televizije, medijev, posnetkov na internetu širita strah in panika med ljudmi. Gre za simbiozen odnos, kjer imajo korist mediji z večjo gledanostjo in na drugi strani posamezniki, ki dosežejo, da se je njihovo sporočilo razširilo med množico (Weimann, 2006). Platforme spletnih družbenih omrežij so postale tudi močno orodje teroristov za privabljanje potencialnih članov in sledilcev. Tovrstne virtualne skupnosti so po svetu vse bolj priljubljene, posebej med mlajšimi uporabniki. Džihadistične teroristične skupine s svojo propagando, spodbujanjem in rekrutiranjem še zlasti ciljajo na mlade. Zaradi tega teroristične skupine in njihovi simpatizerji za upodobitev svojega sporočila vse bolj izkoriščajo predvsem spletne skupnosti, kot so Facebook, MySpace in Second Life ter njihove arabske različice (Kerbaj, 2008). Bergin (v Kerbaj, 2008), strokovnjak za boj proti terorizmu, pravi, da teroristi te spletne strani, kjer prevladujejo mladi, uporabljajo kot orodja rekrutiranja, podobno kot pedofili obiskujejo te strani za navezavo stikov s potencialnimi žrtvami. Al Kaida preko svojega spletnega glasila, imenovanega Inspire (Navdihni), v zahodnem svetu prenaša svojo teroristično ideologijo. Zahodno mladino spodbuja k samoradikalizaciji in izvajanju napadov na Zahod. Teroristične organizacije preko spletnih brskalnikov ciljajo celo na otroke z risankami in zabavnimi vsebinami, ki služijo kot propaganda (Thompson, 2011).

Forum o vlogi interneta v boju s terorizmom in ekstremizmom, ki je januarja 2011 potekal v Savdski Arabiji, se je fokusiral na način, na katerega so novi, spletni družbeni mediji prispevali k porastu dejanj teroristov samotarjev. Internet je omogočil konverzacijo med nepovezanimi, razpršenimi ljudmi, ki prej ni bila možna. Razlog je v tem, da posamezniki, ki se bojijo osebno razpravljati o svojih skrajnih pogledih, zlahka najdejo podobno misleče ljudi v spletnih klepetalnicah in na spletnih forumih. Skozi te virtualne stike posamezniki pridobijo dovolj samozavesti za izvedbo nasilnih dejanj (Murphy v Weimann, 2012). Europolovo letno poročilo o stanju in trendih terorizma (2012) zaključuje s trditvijo, da spletne strani družbenih medijev privlačijo ogromno uporabnikov. Internetni forumi so učinkovito sredstvo za nagovarjanje ciljnih občinstev, vključno s podporniki, ki v realnem življenju nimajo stikov s terorističnimi organizacijami. Večina forumov omejuje dostop, v celoti ali deloma, dokler potencialni člani ne dokažejo svoje primernosti in lojalnosti oziroma jih ne priporočijo uveljavljeni člani. Članom forumov njihovi moderatorji močno svetujejo uporabo šifrirne programske opreme pri neposrednem komuniciranju.

Obtoženi strelec iz Fort Hooda, Nidal Hasan, je izmenjeval sporočila z al-Awlakijem, medtem ko je Uka, terorist iz Frankfurta, na Facebooku prijateljeval s številnimi znanimi islamskimi skrajneži v Nemčiji. Skoraj vsi teroristi samotarji v zadnjih letih so bili povezani z uporabo digitalnih družbenih medijev. Spletno komuniciranje omogoča teroristom samotarjem potrebne družbene vezi, stik z (virtualno) skupnostjo ter jim predstavlja vir vodenja, podpore in moralne opore. Dandanes internet vsakomur omogoča objavljanje svoje ideologije na spletu. James von Brunn, strelec v Muzeju holokavsta, je imel antisemitsko spletno stran, imenovano Sveto zahodno cesarstvo (angl. Holy Western Empire). Major Nidal Malik Hasan je oblikoval predstavitev v PowerPointu z naslovom "Koranski pogled na svet, ki se nanaša na muslimane v vojski ZDA" (Weimann, 2012).

Teroristi izkoriščajo interaktivne zmogljivosti klepetalnic, takojšnjega posredovanja sporočil, blogov, spletnih strani za izmenjavo videoposnetkov, samooblikovanih spletnih skupnosti in družbenih omrežij. Danes se 90 % teroristične aktivnosti na internetu odvija s pomočjo orodij za ustvarjanje družbenih omrežij, kot sta neodvisna foruma Paltalk in Yahoo! eGroups. Omenjeni forumi delujejo kot virtualni požarni zid, ki pomaga varovati

identitete udeležencev, hkrati pa daje naročnikom možnost vzpostavljanja neposrednih stikov s terorističnimi predstavniki, zastavljanja vprašanj in celo prejetanja pomoči pri kibernetnem džihadu. Džihadistični forum Shumukh al-Islam se pogosto uporablja za izmenjavo sporočil v zvezi z napadi teroristov samotarjev. Tako je recimo ugledni džihadistični pisec Abu Asma'a al-Kubi 9. februarja 2012 na forumu Shumukh al-Islam objavil sporočilo, v katerem je zapisal, da bodo napadi v sovražnih državah dopolnili akcije Al Kaide v tujini, izrazil pa je tudi nezadovoljstvo z muslimani, ki živijo na Zahodu, z mislijo, zakaj še niso izvedli individualnih dejanj džihada, sploh po uboju Osame bin Ladna, Anwarja al-Awlakija in Attiyaja Allaha. V aprilu 2012 je bilo v sporočilu, objavljenem na tem forumu, zapisano, naj potencialni bojovníki, ki so pripravljeni delovati kot teroristi samotarji, sodelujejo z Al Kaido na arabskem polotoku in izvajajo napade, podobne bombnemu napadu na vlaku v Madridu marca 2004. Predlog je bil odziv na prejšnje sporočilo, ki je pozivalo k maščevanju za smrt nekdanjega vodje Al Kaide Osame bin Ladna. V začetnem sporočilu je avtor priporočil teroristom samotarjem v zahodnih državah uporabo eksplozivnih sredstev za iztirjenje vlakov. Na podlagi te ideje je nadaljeval, da dogodek s številnimi žrtvami, kakršen je bil madridski bombni napad, bolje služi poslanstvu Al Kaide kot uboj enega navadnega človeka (Site v Weimann, 2012).

5.2.2 Al Kaidini pozivi

Eden od najtežjih izzivov, s katerimi se dandanes sooča Al Kaida, je izgubljanje velikega dela voditeljev prve, druge in celo tretje generacije, ki so bili bodisi ubiti bodisi aretirani ali pa so se distancirali od organizacije in njenih terorističnih metod. Europol (2012) v svojem poročilu ugotavlja, da je zaradi stalnega vojaškega pritiska glavno vodstvo Al Kaide javno pozvalo simpatizerje, naj ne odhajajo na konfliktna območja, da bi se jim pridružili. Namesto tega zagovarja idejo individualno načrtovanih in izvedenih napadov v zahodnih državah brez aktivne pomoči kakšne večje organizacije.

Deloma iz potrebe je Al Kaida sedaj ves poudarek namenila samotarskemu terorizmu. Že leta 2003 je bil na skrajnem internetnem forumu Sada al Jihad (Odmevi džihada) objavljen članek, ki spodbuja privrženca Osame bin Ladna k ukrepanju brez čakanja na navodila. Leta 2006 je na džihadističnih forumih močno krožilo besedilo člana Al Kaide Abu Jihada al-Masrija z naslovom "Kako se boriti sam". Teroristična dejanja, ki bi jih izvajale majhne,

avtonomne celice ali posamezniki, je zagovarjal še en ugleden salafistični pisec, Abu Musab al-Suri. Opisal je strategijo globalnega konflikta v obliki upora majhnih celic ali posameznikov, pri čemer bi se vzdrževalo čim manj organizacijskih povezav (Weimann, 2012).

5.3 Dejavnik recipročnosti in poistovetenje s skupino

Poleg ostalih vzrokov, zaradi katerih običajni posamezniki prestopijo mejo in izvršijo nasilne teroristične napade, naj bi bil po pričanju večine analiz terorizma prisoten dejavnik recipročnosti oz. poistovetenja s skupino. Omenjen dejavnik lahko povezujemo tudi s pojavom teroristov samotarjev. Po besedah Nijboerja (2012) teroristi samotarji kršijo pravila teorije racionalne izbire, kar izhaja iz posameznikovega egocentrizma in ne temelji na žrtvovanju za splošno dobrobit. Natančneje, krši pravila problematike t. i. zastonjkarjev (angl. free rider), ki temelji na tem, da posameznik uživa dobrine, ki jih ustvarja skupina, ne da bi k tem dobrinam tudi sam prispeval svoj delež. Ta dejavnik žrtvovanja se za večino ljudi zdi iracionalen, medtem ko velja za njih ravno obratno. Čeprav neposredno ne pripadajo nobeni ekstremistični skupini, se čutijo povezane z drugimi podobno mislečimi. Tu nastopi tudi dejavnik recipročnosti, saj teroristi samotarji verjamejo v neko osebno poslanstvo pri sodelovanju za doseg skupnega cilja. Avtor opiše tudi prisotnost pozitivne in negativne identifikacije, ki nastane kot stranski produkt poistovetenja z neko skupino. Torej, če se posameznik pozitivno identificira z neko skupino in čuti, da se tej skupini godi krivica, to posledično pripelje do negativne identifikacije z drugo skupino, kar lahko vodi v konflikt. Identifikacija z neko skupino je lahko velik motiv za ukrepanje. Ena od možnih razlag, da kljub temu delujejo sami, je povečan občutek empatije in sočutja do drugih članov, za katere se oni žrtvujejo. Še vedno pa raziskave kažejo, da po naravi takšne osebe raje delujejo samostojno in so socialno nevešče (Nijboer, 2012).

5.4 Motivi storilca

Glavni ideološki viri teroristov samotarjev v petnajstih državah so sodeč po raziskovalnem vzorcu Spaaija (2012) skrajno desničarski ekstremizem/belska nadvlada (17 %), islamizem (15 %), nasprotovanje splavu (8 %) in nacionalizem/separatizem (7 %). Relativna pogostost skrajno desničarskega ekstremizma in belske nadvlade kot ideoloških virov teroristov

samotarjev odraža priljubljenost strategije v skrajno desničarskih krogih (v nekaterih primerih, zlasti v ZDA, se skrajno desničarski teroristi samotarji opirajo na krščanska prepričanja).

Guidere (v Kohek, 2012) opiše tako zunanje kot tudi notranje motive, ki spodbujajo teroriste samotarje, da dosežejo željeni cilj:

- Politični motiv: glavno vlogo igra demokracija – svoboda govora in politične opredelitve, kar je najbolj izraženo v evropskih državah in ZDA. Teroristi samotarji pogosto izražajo kritike in drugačna mnenja o politiki svoje vlade oz. nestrinjanje z volitvami ali mediji. Teroristična dejanja izvajajo z namenom spremembe oblasti, saj so nezadovoljni z mnenjem ali politiko vladajočih strank.
- Ideološki motivi: vključujejo islamski fundamentalizem, belo nadvlado, aktivizem proti splavu in separatiste, nacionaliste, aktivizem za pravice živali, rasiste idr. Ti ideološki vzroki napadov pa se bistveno razlikujejo med državami. Na primer, v ZDA med glavnimi ideološkimi vzroki za napad izstopajo nadvlada belcev, islamistični fundamentalizem in aktivizem proti splavu.
- Socialni motivi: kot socialno motivirane lahko opredelimo posameznike, ki so usmerjeni k spreminjanju družbene kulture in njene odvisnosti od razvite tehnologije. Sem lahko prištejemo anarhiste z nasprotovanjem modernosti, okoljevarstvenike, nasprotnike poskusov na živalih, nasprotnike znanstvenih raziskav in podobne nasprotnike tehničnega in znanstvena napredka. Eden takih teroristov samotarjev, ki se je boril proti modernizaciji in tehnološkemu napredku, je bil Ted Kaczynski (primer Unabomber).
- Kulturni (verski) motivi: občutek religiozne ogroženosti morda še najbolj vpliva na pojav terorizma. Dejstvo je, da so verske vrednote v ljudeh močno zakoreninjene in tako ogroženost vere pomeni nevarnost za sedanost, preteklost in prihodnost. Verski fanatizem lahko povsem normalno osebnost spremeni v terorista. Izpostavimo lahko, da se vse bolj kaže povezanost teroristov samotarjev z Al Kaido, ki je zadnja leta glavni podpornik takšne vrste terorizma, saj le-ta zadnja leta na spletu ponuja prevedene tekste in videoposnetke džihadistov, ki si jih lahko ogledajo vsi, tudi tisti, ki z njimi niso

povezani. Na takšen način lahko posamezniki dobijo informacije ali navodila na anonimen način.

- Kult mučenika: razloge lahko najdemo v ideologiji Al Kaide, ki je sprejela mučeništvo kot doktrino, samomorilske napade pa kot zaželen način delovanja. Tistega, ki se žrtvuje, ima skupnost za pripadnika elite znotraj naroda/skupnosti, ki se za ceno lastnega življenja bori proti smrtnemu sovražniku.
- Sovraštvo proti Zahodu: skupna osebna lastnost, ki privlači samotarski terorizem, je izrazita politična religioznost. To so religiozna razlaga političnih dogodkov na mednarodnem nivoju (kristjani proti muslimanom) in družbeni odnosi na nacionalnem nivoju (ljudska nepravilnost proti božji pravičnosti). Zaradi takšne razlage politike teroristi samotarji občutijo nezadovoljstvo v odnosu do Zahoda, ki ga smatrajo za odgovornega za vse nadloge človeštva in s tem opravičujejo svoje nasilno delovanje.

V zadnjih letih so po mnenju Spaaija (2012) številne evropske teroriste samotarje navdihnili tudi skrajno desničarska prepričanja in prepričanja o belski nadvladi. Skrajno desničarski ekstremizem in belska nadvlada nista edini ideologiji, ki spodbujata teroristične napade teroristov samotarjev. Posebej v zadnjih letih je videti porast števila napadov posameznikov, ki jih navdihuje radikalni islamizem, kar utegne biti deloma posledica poziva ideologov Al Kaide k individualnemu džihadu. Zanimivo je, da v tretjini incidentov ideološka prepričanja storilcev ostanejo neznana ali nejasna. Eden od razlogov je, da ne želijo inkriminirati sebe ali svojih virov. Drugi in najpomembnejši razlog, da v nekaterih primerih točna motivacija za napad terorista samotarja ostane nejasna, je v tem, da protagonisti tovrstnega terorizma pogosto združujejo široke strukture bolj razširjene skrajne ideologije s svojimi lastnimi zamerami in skrbmi. Teroristi samotarji so torej nagnjeni k oblikovanju lastnih individualiziranih ideologij iz mešanice širših političnih, religioznih ali socialnih ciljev ter osebnih frustracij in nenaklonjenosti. To je eden ključnih sklepov, ki izhaja iz kvalitativnih študij primera (Spaaij, 2012). Če povzamemo po Ranstorpu et al. (2008), študije primera prikazujejo, kako so teroristi samotarji nagnjeni k oblikovanju svojih lastnih ideologij, ki združujejo širše politične, religiozne ali socialne cilje z njihovimi osebnimi frustracijami in nenaklonjenostjo. Ni mogoče razločiti, kateri motiv, če sploh, prevladuje. Poleg tega se motivacijski vzorci teroristov samotarjev sčasoma spremenijo zaradi

napredovanja (ali ublažitve) radikalizacije, kar je deloma odvisno od njihove interakcije z drugimi, na primer s podpornimi skupnostmi. Iz teh ugotovitev lahko razberemo, da so tipologije ali profili teroristov samotarjev problematični, saj jih mnogim teroristom samotarjem ni mogoče zlahka pripisati. Izpostavljenost ideologijam, ki upravičujejo terorizem, je sicer ključni element nasilne radikalizacije posameznih aktivistov, vendar zgolj izpostavljenost določeni ideologiji še ne pomeni, da bo sledila radikalizacija k terorističnemu nasilju.

6 Tipologija teroristov samotarjev

Teroristi samotarji so vseh vrst, ras, spolov, ideologij, velikosti in etičnih pripadnosti ter delujejo po vsem svetu – na podlagi njihovih skupnih značilnosti in načinov delovanja lahko opredelimo določene profile.

Za opredelitev tipologije teroristov samotarjev je potrebno izhajati iz preučevanja dveh elementov po Batesu (2012), na podlagi katerih se le-ti razlikujejo od skupinsko delujočih teroristov: socialnih kompetenc in ideološke avtonomije. Pri prvem elementu je pri delovanju teroristov samotarjev prisotna višja stopnja psihopatologije in socialne odtujitve kot pri splošni populaciji ali skupinsko delujočih teroristih. Precej obsežne psihološke raziskave o medosebnih odnosih in socialni sposobnosti so se fokusirale na konstrukcijo socialne kompetentnosti, ki lahko postane široko merilo socialne sposobnosti teroristov samotarjev. Socialno kompetentnost lahko definiramo kot skupek faktorjev, ki vplivajo na kakovost odnosov, ki jih ustvari posameznik ter so potrebni za vzpostavljanje in ohranjanje podpore tesnih osebnih stikov. K posameznikovi kompetentnosti prispeva širok nabor medsebojno povezanih faktorjev, vključno s socialnimi veščinami, značajem, zgodnjimi izkušnjami v družini, socialno oporo in psihopatologijo (Mallinckrodt, 2010). Kot primer lahko izpostavimo Kaczynskega, pri kateremu je preskok razreda v osnovni šoli pomenil ključno točko na njegovi poti k razvoju terorističnih dejanj. Pomanjkanje razvoja socialnih veščin je posledično vodilo do njegove izolacije v družbi. Poleg omenjenih težav s socialno kompetentnostjo ločijo teroriste samotarje od preostalih skrajnežev njihovi motivi za izvedbo nasilnih dejanj (Spaaij, 2012). Težava je, ker teroristi samotarji velikokrat pomešajo osebne zamere z ideološkimi razlogi, pogosto pa je težko razločiti, v kolikšni meri terorist samotar deluje v imenu svoje lastne ideologije, v kolikšni meri pa sledi ideologiji obstoječih organizacij. Na podlagi socialnih kompetenc in ideološke avtonomije kot ključnih značilnosti teroristov samotarjev je bila predstavljena tipologija teroristov samotarjev na podlagi štirih študij primera (Spaaij, 2012). Te kategorije so prikazane kot poenostavljene klasifikacije, saj teroristov samotarjev ne moremo vedno uvrstiti zgolj v eno kategorijo. V prvo kategorijo spadajo samotarski vojaki ali posamezniki, ki izkazujejo visoko stopnjo socialne kompetentnosti in nizko stopnjo ideološke avtonomije. Posamezniki v tej kategoriji delujejo

samostojno zaradi strateških namenov, da bi pospešili uresničevanje ideoloških in političnih ciljev večje teroristične organizacije. Njihova pripadnost ideologiji specifične organizacije kaže na to, da so v stiku s terorističnimi mrežami. Druga kategorija so samotarski voditelji ali posamezniki z visoko stopnjo socialne kompetentnosti in ideološke avtonomije. Tovrstni volk samotar izbere samostojno delovanje za uresničitev svoje individualne ideologije, zato ima nižjo stopnjo interakcije s formalnimi terorističnimi organizacijami, čeprav ima potrebne socialne veščine za formiranje odnosov. V to skupino spada Breivik, ki je pred svojim terorističnim napadom na Norveškem napisal 1500 strani dolg manifest, v katerem je podrobno opredelil svoja skrajna stališča. Mnoge svoje ideje je sicer izpeljal iz desničarske ekstremistične literature, vendar pa njegova ideologija odstopa od uveljavljenih ideologij obstoječih organizacij ali gibanj. Tretja kategorija so samotarji oziroma posamezniki z nizko stopnjo socialne kompetentnosti in visoko stopnjo ideološke avtonomije. Posamezniki v tej kategoriji delujejo sami z namenom uresničevanja ciljev svoje individualizirane ideologije, vendar imajo zaradi nizke socialne kompetentnosti manjšo sposobnost ohranjanja odnosov z vrstniki. Samotarji so med najbolj izoliranimi posamezniki, ker se upirajo interakciji z drugimi in se ne naslanjajo na druge pri ideološki motivaciji. V zadnjo kategorijo spadajo samotarski sledilci ali posamezniki z nizko stopnjo socialne kompetentnosti in ideološke avtonomije. Posamezniki v tej kategoriji prevzamejo ideologijo obstoječe organizacije, vendar jim primanjkuje socialne kompetentnosti, potrebne za sprejem v skupino. Nizka socialna kompetentnost in prevzem skupinske ideologije kažeta, da lahko samotarske sledilce močno motivirajo osebne zamere, kar odpira vprašanje, ali lahko njihove napade sploh opredelimo kot teroristične (Spaaij, 2012).

Večdimenzionalni model Batesa (2012) upošteva veliko možnih kombinacij različnih vrst teroristov samotarjev. Seveda je model s toliko možnostmi preveč kompleksen za normalno uporabo, a štiri dimenzije prispevajo k popolnejšemu razumevanju pogostejših vrst tovrstnega terorizma. Posamezne stvari, ki so jim ljudje privrženi, recimo varstvu okolja, pravicam živali ali nasprotovanju splavu, so povezane s primeri teroristov samotarjev. Bates (2012) je vpeljal koncept maščevalnih teroristov samotarjev, osebno samoradikaliziranih, egoističnih, serijskih, tveganje odklanjajočih teroristov, kakršen je recimo Ted Kaczynski. Pogosto je takšen posameznik družbeno izolirani samotar, ki želi

javno upravičiti svoja dejanja, osebno egoistično razmišljanje pa si prizadeva nadomestiti z bolj altruističnim. Zaradi visoke stopnje družbene izolacije in samoradikalizacije je maščevalski volk samotar, ki odklanja tveganje, ponavadi vpleten v serijo izoliranih napadov relativno majhnega obsega. Na drugi strani pa so maščevalski teroristi samotarji, ki izzivajo tveganje, nagnjeni k dejanjem, ki ustvarjajo večji kaos. Takšen je bil recimo bombni napad leta 1995 v Oklahoma Cityju, ki ga je uprizoril Timothy McVeigh. Volk samotar, ki vzame zakon v svoje roke, je samoradikalizirani, egoistični, tveganje izzivajoči karierni terorist, ki se spusti v serijo osebnih konfrontacij. Takšen posameznik se dojema kot odgovornega za ohranjanje skladnosti z vrednotami in standardi kakšne ideje ali ugledne institucije. Volk samotar, ki vzame pravico v svoje roke, je pogosto slabo organiziran, lahko ga je ujeti ali si želi mučeniške smrti. Egoističen primer teroristov samotarjev, ki izzivajo tveganje in ustvarjajo kaos, predstavljajo vdove, ki jih v Rusiji poznajo pod imenom Črne vdove, ki se razstrelijo z namenom maščevanja smrti svojih soprogov, otrok ali sorodnikov. Terorist samotar gverilec je postranski in temeljit, saj so mu z metodo pranja možganov vsilili določena načela in prepričanja, katerim je nesebično predan in poslušen. Je udeleženec v netveganih dejanjih, ki mu omogočijo, da bo uresničevanju svojih načel posvetil daljše časovno obdobje. Primer takšnega terorista samotarja je povezan z baskovsko separatistično organizacijo ETA, katere glavno vodilo je neodvisnost ozemelj, ki pripadajo Baskom (tri avtonomne pokrajine v Španiji in tri na jugu Francije).

Pantucci (v Mertük, 2014) opiše štiri tipe teroristov samotarjev:

- Samotar (angl. loner): gre za posameznika, ki načrtuje ali izvede teroristično dejanje pod pretvezo ekstremistične ideologije. Ideologijo izkoristi kot razlog za napad, ni pa v nikakršni povezavi ali stikih z ekstremistično skupino. Pri njih je težko oceniti, v kolikšni meri je določena ideologija prispevala k načrtovanju in izvedbi napada ali pa je bila uporabljena zgolj kot izgovor z namenom prikrivanja psiholoških ali drugih težav posameznika.
- Osamljeni volk (angl. lone wolf): posameznik, ki samostojno izvede teroristično dejanje in je povezan s člani teroristične skupine. Sam načrtuje in izvaja svoja dejanja, je pa pri tem predvsem s pomočjo interneta v stiku z drugimi ekstremisti.

- Trop osamljenih volkov (angl. lone wolf pack): posamezniki z lastnostmi predhodno omenjenih osamljenih volkov, združenih v skupino. Gre torej za manjšo skupino ideološko motiviranih posameznikov s podobnim načinom razmišljanja, ki se odloči izvesti teroristično dejanje. Čeprav ima ta skupina stike z večjimi terorističnimi skupinami (Al Kaido), ki v glavnem potekajo s pomočjo interneta, se zdi, da od njih ne sprejemajo nobenih navodil in usmeritev.
- Osamljeni napadalec (angl. lone attacker): v to skupino spadajo posamezniki, ki delujejo samostojno, njihova dejanja usmerjajo Al Kaida ali druge teroristične organizacije. Ti posamezniki so torej v neprestanem stiku z drugimi ekstremističnimi skupinami in posamezniki, kar jih razlikuje od osamljenih volkov, kjer sodelovanje z drugimi ekstremisti predstavlja zgolj šibka internetna komunikacija.

7 Načini delovanja teroristov samotarjev

Teroristi samotarji svoje napade pozorno in temeljito načrtujejo in pripravljajo, čeprav v različni meri in z različnim uspehom. Poleg podatkov o tem, kako so posamezni teroristi samotarji načrtovali in izvedli svoje napade, zbirka podatkov GTD (angl. Global terrorism database) nudi tudi splošnejši pregled načinov njihovega delovanja, zlasti kar zadeva izbiro ciljev in orožja. Teroristi samotarji si za žrtve največkrat izberejo civiliste (v 58 % preučevanih primerov), kar široko odraža cilje terorističnih incidentov na splošno (Pantucci, 2011). Nekatere definicije terorizma specifično vključujejo usmerjenost na civiliste ali neoborožene osebe kot ključno normativno načelo, ki razlikuje terorizem od drugih oblik političnega nasilja. Vladni uradniki in politiki ter zdravstveni delavci so druga oziroma tretja najbolj izpostavljena kategorija. V vseh devetih primerih, v katerih so teroristi samotarji za tarče vzeli zdravstvene delavce, je žrtve predstavljalo medicinsko osebje klinik, ki opravljajo splave – osem tovrstnih primerov se je zgodilo v ZDA. Ta geografska koncentracija terorističnih napadov teroristov samotarjev, kjer so bili tarče zdravstveni delavci, se lahko pojasni z relativno priljubljenostjo uporniške strategije brez vodstva med radikalnimi aktivisti proti splavu v ZDA, katerih glavne tarče so zdravniki, ki izvajajo ali podpirajo splave. Študije primerov omogočajo podroben vpogled v način, kako teroristi samotarji izbirajo svoje tarče, in kažejo, da običajno napadajo simbolične tarče (Tuman v Spaaij, 2012). Kadar terorist samotar izvede niz terorističnih napadov (ne zgolj enega samega), lahko izbere tarče, ki imajo simboličen pomen in se uvrščajo v kategorijo sovražnika. Simbolizem je ključna značilnost terorizma; simbol v dejanju terorizma se pogosto povezuje s specifično tarčo terorističnega napada. Večina tarč teroristov na neki ravni simbolizira pravičnost njihovega prizadevanja za neko določeno stvar ter zlo, ki naj bi ga predstavljal nasprotnik, proti kateremu se borijo. Simbolizem se lahko uporabi za racionalizacijo dejanj množičnega nasilja, s čimer se doseže, da se kakršno koli število tarč uvrsti v kategorijo sovražnika, ki je pogosto ohlapno definirana. Če izpostavimo par primerov: Franz Fuchs in Theodore Kaczynski sta se usmerila na različne kategorije, Fuchs je napadal civiliste, novinarje, verske voditelje, vladne uradnike in zdravstvene delavce, medtem ko je Kaczynski napadal znanstvenike, poslovneže in civiliste (Juergensmeyer v Spaaij, 2012).

7.1 Uporaba sredstev in orožja

Teroristi samotarji se pri pripravi na napad oz. napade na identificirane tarče običajno soočajo z velikimi izzivi, ko poizkušajo teorijo prenesti v prakso. Pomembna kriterija uspešnosti terorističnih operacij sta celovita priprava in načrtovanje, ki vključuje dobro predhodno preiskovanje, ki npr. temelji na prizadevanju, organizirani dejavnosti in opazovanju. Bakker in Graff (2010) pravita, da so teroristi samotarji še posebej ranljivi, če jih odkrijejo med opazovanjem (potencialnih) tarč. Burton in Stewart (2008) menita, da je izvajanje samostojnega opazovanja premikajočih se tarč ena najtežjih nalog, ki je lahko naložena profesionalnim opazovalcem, še težja pa je za amaterje, saj se jih zlahka odkrije zaradi čudnega vedenja in neizpiljene opazovalne tehnike, ko zalezujejo tarčo.

Način delovanja teroristov samotarjev ima številne značilnosti, ki predstavljajo tako izzive kot tudi priložnosti za protiteroristično delovanje. To velja ne le za izbiro in opazovanje potencialnih tarč, ampak tudi za izbiro orožja. Glede na njihovo stopnjo nenaklonjenosti tveganju (ali vedenju, ki prinaša tveganje) ter njihove vire in sposobnosti (dejanske ali namišljene) teroristi samotarji izberejo predvsem atentat, oborožen napad, bombni napad, zajetje talcev ali nekonvencionalne napade (Phillips, 2011). Strelno orožje so teroristi samotarji uporabili v 43 % primerov, medtem ko je delež primerov, kjer je bil uporabljen eksploziv, znašal 28 %. Oborožena ugrabitev letala ali avtobusa (16 %) in požig (6 %) sta po priljubljenosti tretja oz. četrta izbira orožja. Uporaba strelnega orožja teroristov samotarjev je v primerjavi z drugimi državami statistično značilno bolj razširjena v ZDA, kjer je 28 teroristov samotarjev (v 70 % primerov) uporabilo strelno orožje. To neskladje ni težko pojasniti ob dejstvu, da je v ZDA relativno preprosto dobiti dovoljenje za posedovanje (polavtomatskega) strelnega orožja in pušk v primerjavi s tovrstnimi postopki v drugih državah v raziskovanem vzorcu. Samo en primer teroristov samotarjev je vključeval (zagroženo) uporabo jedrskega, biološkega, radiološkega ali kemičnega (RBK) orožja, ki se pogosto imenuje tudi orožje za množično uničenje (Gurr in Cole v Spaaij, 2012). Leta 1974 je Muharem Kurbegović grozil, da bo uporabil orožje na naseljenem območju, ter zatrjeval, da je že eksperimentiral z njim. Glede uporabljenega orožja se torej terorizem samotarjev delno razlikuje od skupinskega terorizma. Medtem ko teroristi samotarji v svojih napadih najpogosteje uporabljajo strelno orožje, pa na splošno v terorističnih incidentih po svetu

prevladujejo bombni oz. bombno-strelni napadi, pri čemer je njihov delež na letni ravni od 65 do 75 % (Williams, 2004).

Kot eno izmed taktik, ki bi jo posamezniki lahko uporabili v prihodnosti, lahko izpostavimo tudi kibernetiski terorizem. Omenimo lahko še bioterizem in za primer navedemo napade z antraksom. Podobni primeri so se v preteklosti tudi že zgodili, vendar pa se ne izključuje še obširnejših in smrtonosnejših (Simon v Thompson, 2013).

8 Preprečevanje in odkrivanje teroristov samotarjev

Ena glavnih značilnost teroristov samotarjev je, da delujejo samostojno, in ravno to je dejavnik, ki najbolj otežuje odkrivanje omenjenih terorističnih skrajnežev. Vprašanje, ki še vedno nima popolnega odgovora in ga veliko varnostnih služb želi razvozlati, je sledeče: Kako se spopadati z grožnjo teroristov samotarjev, ki delujejo povsem individualno?

S skrbno preišljeno in natančno načrtovano uporabo ter prikazovanjem propagandnih sporočil o terorizmu preko medijev, ko se širijo prizori brutalnosti (obglavljanja, množičnih pobojev itd.) in ko se to brutalno nasilje prikazuje kot nujno potrebno, se vedno več posameznikov motivira in navdušuje, da stori enako. Kot primaren ukrep proti terorizmu navajamo uporabo socialnih medijev, saj lahko preko njih s priznavanjem in ozaveščanjem pozivamo k zaviranju nasilja ter s pravočasnim odzivanjem preprečimo nadaljnje napade. Obveščevalne službe morajo teroristom samotarjem tudi onemogočiti komuniciranje s posamezniki in skupinami, ki jih usmerjajo oz. usposablajo pri izvedbi ekstremističnih dejanj, ter podrobneje spremljati njihovo delovanje na socialnih medijih, saj nekateri izmed njih svoje namere predhodno delijo. Eden izmed takšnih primerov, ko je posameznik delil s širšo množico predhodno potek izvedbe svojega dejanja, je uboj duhovnika v severni Franciji, ki ga je povzročil napadalec Adel Kermich. Pri preiskovanju teroristov samotarjev se ne sme spregledati tudi nekaterih opozorilnih znakov, kot so njihova delovna mesta, predvsem delovna mesta na področju medijev, saj jih uporabljajo kot svojo strategijo in način delovanja, za razširjanje svojega propagandnega materiala ali pa zgolj za pridobivanje pozornosti.

Iz dostopne literature o teroristih samotarjih je možno razbrati, da obstajajo različne opozorilne oblike vedenja, katerih prisotnost je možno zaznati pred izvedbo terorističnega napada in so empirično dokazane. Meloy et al. (2012) so oblikovali naslednji seznam opozorilnih oblik vedenja, ki jih je možno prepoznati pred izvedbo ciljnega nasilja oz. razkrivajo možnosti, kako bi bilo na podlagi njihove prisotnosti v prihodnje mogoče napovedovati ali odkrivati hujša kazniva dejanja teroristov samotarjev:

- opozorilno vedenje načrtovanja, priprave ali izvedbe napada,

- opozorilno vedenje fiksacije,
- opozorilno vedenje identifikacije,
- opozorilno vedenje nove agresije,
- opozorilno vedenje izbruha energije,
- opozorilno vedenje razkritja informacij,
- opozorilno vedenje neposredne udeležbe in
- opozorilno vedenje zadnjega zatočišča.

Del načrtovanja in priprave je lahko pridobivanje potrebnega znanja in materiala za izvedbo napada, npr. iskanje in nalaganje gradiva za učenje izdelave cevne bombe ali naročanje umetnih gnojil. Fiksacijsko vedenje Meloy et al. (2012) opisujejo kot oblike vedenja, ki kažejo na vse bolj patološko ukvarjanje z osebo ali stvarjo, za katero se posameznik zavzema, kar se npr. lahko odraža v vse bolj negativnem obravnavanju predmeta fiksacije, ki ga spremlja jezen čustveni podton. Opozorilno vedenje identifikacije se lahko npr. izraža tako, da ima nekdo bojevniško mentaliteto, ki je tesno povezana z orožjem, oziroma se identificira s prejšnjimi napadalci ali atentatorji. Opozorilno vedenje nove agresije kaže na sposobnost izvajanja nasilja, medtem ko opozorilno vedenje izbruha energije pomeni povečano pogostost ali raznolikost aktivnosti, povezanih s tarčo, ob približevanju dneva napada. Opozorilno vedenje razkritja informacij se kaže z razkrivanjem namere za izvedbo napada tretji osebi in je podobno opozorilnemu vedenju neposredne udeležbe. Razlikuje se zgolj v tem, da slednje pomeni neposredno grožnjo. Opozorilno vedenje zadnjega zatočišča pa je lahko izraz vse večjega obupa ali vznemirjenosti, ko človek ne vidi več drugega izhoda kot izvršitev nasilnega dejanja. Čeprav je nekatere od teh oblik vedenja možno zaznati že s fizično interakcijo, se lahko številne od njih identificirajo preko sporočil na družbenih omrežjih ali v drugih vrstah aktivnosti, povezanih z internetom. Nekatere izmed oblik vedenja se lahko identificirajo že z različnimi avtomatiziranimi tehnikami analize. Uporabi se lahko tudi obdelava naravnega jezika, ki odkrije ideje, na katere se njihov avtor fiksira oziroma v zvezi z njimi izraža zelo negativno ali pozitivno mnenje. Za zaznavanje opozorilnega vedenja razkritja informacij ali neposredne udeležbe se lahko uporabi iskanje besednih vzorcev, ki vsebujejo pomožne glagole, ki skupaj z besedami, ki izražajo nasilna dejanja, signalizirajo namero. Čeprav utegne biti analiza besedila zelo uporabna, pogosto

tudi slike ali videoposnetki vsebujejo namige, ki nakazujejo na opozorilne oblike vedenja. Ponavadi napadalci že veliko pred napadom pošiljajo slike ali videoposnetke, na katerih pozirajo z orožjem. Za zaznavanje takšnih informacij se lahko uporabijo različni algoritmi za pridobivanje slik, ki temeljijo na vsebini, čeprav so zaenkrat še premalo natančni za učinkovito uporabo v obsežnih okoljih (Meloy et al., 2012).

V nadaljevanju bomo zato predstavili tehnike, ki bi lahko bile učinkovite pri iskanju teroristov samotarjev. Pred implementacijo in začetkom uporabe teh tehnik je izjemno pomembno bolj pozorno raziskati vse zadeve, povezane z razmerjem med zasebnostjo in varnostjo, s čimer se poskrbi za preučitev vseh aspektov tega problema in se ga obravnava s pravnega in etičnega vidika.

8.1 Zbiranje in analiziranje šibkih signalov

Teroriste samotarje je zaradi njihovih sposobnosti težko odkriti oz. je njihove napade težko preprečevati z uporabo tradicionalnih metod, kot sta infiltracija ali prisluškovanje, zato predstavljajo veliko grožnjo sodobni družbi. Ker pri svojem delovanju pogosto uporabljajo internet za širjenje svojih prepričanj in mnenj ter za pridobivanje informacij ali znanja za načrtovanje napada, obstaja možnost, da za seboj pustijo digitalne sledi v obliki šibkih signalov, ki jih je mogoče zbrati, združiti in analizirati. Brynielsson et al. (2013) predstavijo metodo analize, ki je uporabna pri analizi forumov, v katerih si aktivni uporabniki izmenjujejo mnenja in širijo lastna prepričanja ter dostopajo do novih znanj. Posledično pri rabi spleta za seboj puščajo sledi. Z uporabo najsodobnejših tehnik lahko zbiramo in analiziramo spletne vsebine iz socialnih medijskih storitev. Cilj analize je lahko npr. pridobivanje informacij o javnem mnenju o določeni temi ali pridobivanje informacij o članih in podskupinah socialne mreže. Spremljanje in analiza različnih spletnih strani družbenih medijev je postala tudi pomembna naloga varnostnih organov iz različnih razlogov. Pri uporabi socialnih medijev za spremljanje in analizo odkrivanja groženj družbi, ki jih postavljajo posamezniki, je cilj identificirati šibke signale, ki kažejo, da nekdo načrtuje teroristični napad. Šibek signal lahko razumemo kot zgodnje opozorilo za prihajajoči dogodek. Težava, ki se pri tem poraja, je najti prave signale in jih ustrezno analizirati.

8.1.1 Digitalne sledi

Skoraj vsa radikalizacija teroristov samotarjev poteka na internetu. Procesi radikalizacije, ki temeljijo na internetu, pogosto pustijo različne digitalne sledi, ki nastanejo med aktivnim obiskovanjem ekstremističnih forumov. Po izvedbi terorističnega dejanja sicer res ni težko najti z njim povezanih dokazov, pred njegovo izvedbo pa je težje ugotoviti, kateri namigi (šibki signali) so relevantni. Kljub temu je nekatera znamenja relativno enostavno najti in jih identificirati, na primer aktivnost na radikalnih forumih ali drugih družbenih medijih ter radikalni ali sovražni izrazi v pisnem besedilu.

Za lažje prepoznavanje znakov nasilnega vedenja je bilo obravnavanih nekaj vedenjskih znakov, ki jih je možno odkriti med besedili na internetu in ki so lahko eden izmed pokazateljev pri identifikaciji posameznikov, ki imajo namen izvesti teroristični napad. Omenjeni vedenjski znaki so (Brynielsson et al., 2013):

- razkritje: komunikacija s tretjo osebo glede izmenjave svojih namenov škodovanja posameznikom ali skupinam ljudi. Primer so sporočila, ki so jih mnogi izvajalci strelskih pohodov pošiljali pred svojimi napadi;
- fiksacija: naraščajoče patološko ukvarjanje z osebo ali stvarjo, za katero se posameznik zavzema;
- identifikacija: poistovetenje s posameznikom, skupno ali večjim ciljem oz. želja po podobnosti z osebo z vplivnim zgledom (Brynielsson et al., 2013).

8.2 Model analize

Za vsakega posameznika, ki predstavlja potencialno grožnjo in se v večini primerov pojavlja z enim od mnogih uporabniških imen, je model oblikovan tako, da postopno razvije hipotezo o potencialni grožnji na številne indikatorje oz. podhipoteze, ki ustrezajo šibkim signalom, ki jih želimo zajeti. Želimo prikazati (poenostavljeni) model, kako bi lahko bila videti razdelitev hipoteze: "Oseba X je potencialni teroristi samotar". Na prvi ravni je hipoteza razdeljena na tri splošne kriterije za oceno grožnje, ki so: namera (motiv), sposobnost in priložnost. Če so vsi trije izpolnjeni, obstaja potencialno tveganje za napad. Naslednja raven razdelitve kaže številne indikatorje, ki se utegnejo odkriti preko

opazovanja in posameznikovega obnašanja na internetu, kot je npr. oskrba z orožjem. Po začetni razdelitvi se lahko začnejo odvijati vzporedni podprocesi razčlenjevanja na različne podskupine hipotez. Ob predpostavki, da je analitik prepričan, da nekdo potrebuje tako namero kot sposobnost za izvedbo terorističnega napada, se lahko npr. eden od podprocesov fokusira na iskanje morebitne namere (npr. na osnovi radikalnih sporočil, ki jih pošilja posameznik), medtem ko se drugi osredotoči na sposobnost (npr. spletne strani, kjer se razpravlja o izdelavi bomb). Rezultati različnih ukrepov se zatem združijo in uporabijo za oceno, ali obstaja povečana verjetnost, da bo nekdo izvršil teroristično dejanje, čemur sledi oblikovanje seznama potencialno nevarnih oseb, ki je lahko predmet nadaljnje analize. Pri obravnavi digitalnih sledi na internetu je možno odkriti samo uporabniška imena, pri katerih morda obstaja povečano tveganje za zagrešitev terorističnega dejanja (Brynielsson et al., 2013).

8.3 Identifikacija izvora spletnih strani in filtrirano zbiranje podatkov

Količina podatkov na internetu je ogromna, zato po mnenju Brynielsson et al. (2013) ni smiselno poizkušati z iskanjem digitalnih sledi potencialnih teroristov samotarjev brez smernic, zato se je potrebno omejiti na manjše podskupine interneta in njihove izsledke. Čeprav je velik del dostopa do interneta onemogočen, so mnoge ekstremistične spletne strani dobro znane, saj je del ideje delovanja skrajnežev posredovanje ideologij in drugih sporočil večjim množicam. Poleg tega večina ekstremističnih spletnih strani vsebuje povezave do drugih spletnih strani s podobno vsebino, zato je smiselno obravnavati te spletne strani kot izhodišče izvora začetka raziskave ter na njihovi podlagi identificirati druge zanimive forume in spletne strani. Proces sistematičnega zbiranja spletnih strani s spletnim pajkom se običajno imenuje plazenje (angl. crawling). Ponavadi se proces plazenja začne na eni ali več izvornih spletnih straneh in se nadaljuje na vsaki novi strani oz. se konča, ko se zbere vnaprej določeno število strani. Celoten proces lahko ponazorimo kot obravnavo zbranih spletnih strani v obliki vozlov v grafu in oblikovanje povezave med dvema spletnima stranema vsakič, ko je najdena hiperpovezava med njima, kar omogoča oblikovanje (velikega) omrežja, ki se ga lahko nadaljnje analizira, da se ugotovi, katere spletne strani so najbolj zanimive. Z analizo hiperpovezav se lahko odkrije veliko število

potencialnih ekstremističnih forumov. Prizadevanja so torej usmerjena v doseg avtomatskega ločevanja spletnih strani z zanimivo vsebino od tistih z normalno, z vidika protiterorističnega delovanja nezanimivo vsebino, ki so nezanimive za obveščevalne analitike. Za izvedbo tovrstne analize je lahko zelo uporabna analiza besedila z vnaprejšnjo opredelitvijo seznama ključnih besed, ki jih program avtomatsko išče na spletnih straneh. Če se na spletni strani naleti na zadostno število teh izrazov, se jo označi kot zanimivo in se jo doda na spisek, če pa se izkaže kot nerelevantna, se jo zavrže in se ne sledi povezavam na njej. Med raziskovanjem spleta je možno izločiti tudi prekinjene povezave (angl. broken links). Če je spletna stran nedostopna zaradi zaščite gesla, delavec obveščevalno-varnostne službe takšno stran lahko izloči ali pa ročno opravi registracijo ter preko uporabniške prijave pridobi dostop do gradiva na strani. Pristop, ki ga predlagamo, je v mnogih pogledih podoben pristopu, ki se uporablja za identificiranje spletnih omrežij z otroško pornografijo (Brynielsson et al., 2013).

8.4 Tehnike za analizo zbranih podatkov

Po dokončanju zbiranja relevantnih podatkov z interneta je treba vsebino spletnih strani in forumov analizirati. V tem poglavju predstavljamo tehnike, ki jih lahko uporabijo obveščevalni analitiki pri analizi podatkov in katerih namen je odkrivanje indikatorjev, ki namigujejo, da nekdo namerava zagrešiti teroristično dejanje. Cilj procesa, opisanega v tem poglavju, je oblikovanje seznama potencialnih teroristov samotarjev, ki jih je treba dalje preiskovati. Brynielsson et al. (2013) opisujejo drugačen pristop od že znanih, glavni razliki sta v tem, da je v njihovem proučevanju poudarek na teroristih samotarjih in ne na terorističnih organizacijah ter da zagovarjajo uporabo polavtomatiziranih orodij, ki jih uporabljajo analitiki. Po končanem izboru zanimivih spletnih strani sledi poglobljena analiza besedila, za katero sta uporabni metodi: obdelava naravnega jezika in rudarjenje besedil. Ena izmed koristih oblik rudarjenja besedila je analiza za merjenje prisotnosti sovraštva in nasilja na ekstremističnih forumih oziroma t. i. analiza čustev. Prikazan je niz kazalnikov, na podlagi katerih lahko ugotovimo, ali pri neki osebi obstaja možnost, da stori teroristično dejanje oz. da postane potencialni terorist samotar. Kazalniki, ki jih je smiselno uporabiti, so (Brynielsson et al., 2013):

- posameznikova aktivnost na radikalnih spletnih straneh,
- radikalno izražanje v objavah,
- razkritje,
- fiksacija oz. obsedenost,
- identifikacija.

8.4.1 Posameznikova aktivnost na radikalnih spletnih straneh

Pri preiskovanju je potrebno upoštevati dejstva, da obstajajo tudi izjeme in da ni nujno, da so vsi uporabniki, ki so aktivni in objavljajo na ekstremističnih straneh, ekstremisti. Takšne posameznike je potrebno izločiti iz nadaljnje analize, saj je prisotna majhna verjetnost, da bodo izvedli teroristični napad (Brynielsson et al., 2013).

8.4.2 Radikalno izražanje v objavah

Gre za klasifikatorje za ocenjevanje stopnje radikalne vsebine ali druge vrste zanimivosti v besedilu. V okviru raziskovalnega področja analize besedil je potrebno sestaviti seznam besed, ki jih program nato avtomatsko prepozna oz. išče v samem besedilu kot zanimive oz. nezanimive za potek nadaljnje preiskave. Slabost merjenja radikalnosti spletnih strani je v tem, da je potrebno seznam besed vedno znova nadgrajevati in dopolnjevati, saj se izrazi ekstremnih dejanj in mnenj nenehno spreminjajo (Brynielsson et al., 2013).

8.4.3 Razkritje

Ena izmed značilnosti teroristov samotarjev je, da pogosto objavljajo svoja stališča in namere vnaprej. V analizi primerov strelcev v šolah so prišli do ugotovitev, da je večina storilcev pred izvedbo napadara razkrila svoje namere v socialnih medijih. V obstoječih informacijah o posameznikovi nameri je možno zaslediti tudi pomožne glagole, ki signalizirajo namen (volja, grem do, moral bi). Potencialne storilce bi lahko odkrivali s preprostim načinom, pri katerem analizirano besedilo po zaključku ali lematizaciji išče ujemanja z vnaprej določenim seznamom besed, ki označujejo nasilna dejanja. Ker je veliko število sinonimov, ki se lahko uporabljajo za opis dejanja, je priporočljiva uporaba podatkovne baze oz. leksikonov, kot je npr. WordNet3, v katerem so izraženi semantični odnosi med sopomenkami. Primer takšnega semantičnega odnosa je npr. beseda »pokol«,

namesto katere bi lahko v besedilu uporabili druge besede, kot so masaker, klanje ali prelivanje krvi. Z uporabo takšnih semantičnih odnosov se zmanjša število besed, ki jih je treba predhodno opredeliti v besednem seznamu. Pri takšni metodi analize besedila se pojavijo tudi težave s soočanjem z ironičnimi izjavami, kar bi lahko privedlo do lažnih situacij, kjer so šale razvrščene kot potencialni znaki odkrivanja. Vendar ostanejo z omejevanjem pozornosti na predhodno odkrita spletna mesta ali forume z ekstremistično vsebino takšni neupravičeni pozitivni rezultati najverjetneje na sprejemljivi ravni (Brynielsson et al., 2013).

8.4.4 Fiksacija oz. obsedenost

Fiksacija je obsedenost z osebo, iskanjem vzroka za določeno ravnanje, višjim ciljem oz. poslanstvom. Fiksacijo je mogoče opaziti kot nagnjenost k večkratni uporabi oz. ponavljanju se pisnem komentiranju določene teme, v kateri se določenemu subjektu, kot so osebe, organizacije itd., posveča večjo pozornost (Brynielsson et al., 2013).

8.4.5 Identifikacija

Je opozorilno vedenje, izraženo kot posameznikova identifikacija s prejšnjimi napadalci ali morilci, lahko pa tudi kot identificiranje samega sebe kot nekoga, ki mora nadaljevati določeno poslanstvo. Identifikacijo lahko razdelimo v dve podkategoriji, ki sta: identifikacija z radikalnim delovanjem in identifikacija z vzornikom. Identifikacija s skupino oz. radikalnim delovanjem se izraža v uporabi pozitivnih pridevnikov v povezavi z omembo skupine in z uporabo zaimkov prve osebe množine (mi, nas, nam). Uporaba zaimkov tretje osebe množine (oni) pa kaže na sovražno nastrojenost proti določeni skupini. Identifikacija z vzornikom se kaže v podobnosti pisanja skozi stavčno strukturo, z uporabo besed, povezanih z dolžnostjo, častjo, pravičnostjo itd. Obstajajo tudi primeri, ko teroristi samotarji pozirajo z orožjem pred izvedbo napada in tako opozarjajo nase (Brynielsson et al., 2013).

8.5 Razvrstitev in ocena uporabniških imen

Po zbiranju ustreznih podatkov je potrebno te podatke še analizirati. Prvi del analize je opredelitev vseh vzdevkov, ki so prisotni, čemur sledi analiza besedila s pomočjo tehnik,

opisanih v prejšnjih poglavjih. Ko se v zbranih podatkih zazna oz. identificira vzdevek, je vzdevek potrebno dodati na seznam in nato spremljati celotno dogajanje. Opazovanje enega izmed indikatorjev je dober povod za začetek iskanja drugih kazalnikov. Za podrobnejši pregled določenega uporabnika si lahko preiskovalci pomagajo z modelom ocenjevanja grožnje in z razvijanjem hipotez, s pomočjo katerih se ugotavlja potencialna grožnja družbi. V primeru, da so trije od petih kazalnikov izpolnjeni v zadostni meri, lahko trdimo, da ima posameznik namen storiti ekstremistično dejanje. Ena izmed težav pri analizi podatkov, s katerimi se srečujejo preiskovalci v obveščevalnih in varnostnih službah, je dejstvo, da posamezniki preko spleta uporabljajo različne vzdevke ter na tak način preišljeno posredujejo podatke ali v forumih podkrepijo lastna prepričanja ter sovražen govor do določene teme (Brynielsson et al., 2013).

Načini za odkrivanje in združevanje različnih uporabniških imen istega posameznika so naslednji (Brynielsson et al., 2013):

- stilometrija,
- časovne informacije,
- podobnosti v socialnih omrežjih.

Če uporabnik v spletnem brskalniku uporablja vedno isti vzdevek ali če obstajajo le majhne razlike v njihovi uporabi, so pristopi za njegovo prepoznavanje enostavni. Stilometrija ali analiza sloga pisanja se uporablja kot predpostavka, s katero kvantitativno določimo karakteristike besedila, s katerimi ločimo besedilo enega avtorja od besedila nekega drugega avtorja. S stilometričnimi metodami je možno analizirati frekvenco in naravo napak, ki se pojavljajo v besedilu (zgradbo jezika), frekvenco značilnosti stila pisanja (povprečno dolžino besed, stavkov) in različna razmerja (med glagoli in pridevniki itd.) Pomembna dejavnika sta tudi frekvenca in analiza informacij, izraženih v določenem časovnem intervalu, saj si na podlagi spremljanja dnevnih sporočil ali pogostosti objave lahko pomagamo pri prepoznavanju. Analiza socialnega omrežja se lahko uporablja tudi za pomoč pri identifikaciji posameznika, saj obstaja v primeru, da se dva vzdevka pojavljata na istih forumih in podajata mnenje na enake teme ter redno komentirata iste vrste delovnih mest, velika verjetnost, da gre za isto osebo. Z združevanjem in kombiniranjem časovnega

ujemanja in stilometrije lahko preiskovalci povečajo možnosti za identifikacijo uporabnikov (Brynielsson et al., 2013).

8.6 Analiza konkurenčnih hipotez kot metoda odkrivanja teroristov samotarjev

Odkritju terorista samotarja sledi vrednotenje hipotez v zvezi s tem posameznikom in njegovim delovanjem. Ena izmed metod je analiza konkurenčnih hipotez ali ACH metoda, pri kateri pridemo do zaključkov na podlagi pridobljenih dokazov in ki temelji na konceptih kognitivne psihologije ter analize odločanja. Cilj te splošne hipoteze je razčleniti glavno hipotezo na specifične hipoteze, čemur sledi zbiranje podatkov, ki potrdi ali ovrže hipotezo glede na pridobljena dejstva. Celoten potek zbiranja dejstev in dokazov o potencialnih storilcih – teroristih samotarjih s pomočjo ACH metode poteka po več korakih (Brynielsson et al., 2013):

- identifikacija: proces odkrivanja potencialnih teroristov samotarjev, ki gredo skozi postopek radikalizacije ali kažejo znake ekstremističnega vedenja oz. izražajo svoja ekstremna stališča preko medijev;
- izbor hipotez: njihov namen je analizirati posameznika, za katerega obstaja verjetnost, da bo izvedel ekstremistični napad. Za vsak primer posebej se oblikujejo hipoteze, ki se nato analitično vrednotijo na podlagi pridobljenih informacij o osebi;
- zbiranje podatkov: o osebah, ki so pod drobnogledom, analitiki pridobijo podrobnejše dokaze in argumente, ki so relevantni in namenjeni dokazovanju dejstev v policijskih poročilih, namigih drugih posameznikom, z nenehnim opazovanjem delovanja posameznika na socialnih omrežjih oz. spletnih forumih;
- analiza: izbrane informacije preiskovalci nato vrednotijo s postavljenimi hipotezami. Hipoteze je potrebno sprva izpodbijati, namesto da bi jih dokazovali. S pridobitvijo novih dokazov se hipoteze razčlenijo do oprijemljivih dejstev oz. ključnih kazalnikov.

Zaradi hitrega spreminjanja vsebin na internetu je potrebno način preiskovanja prilagajati in procese večkrat ponavljati ter pri tem vztrajati, saj se proces radikalizacije in izvedbe terorističnega napada ne zgodi nenadoma, ampak traja dlje časa, lahko celo več let.

9 Odmevni primeri teroristov samotarjev

Postavljajo se vprašanja, kdo so še neodkriti udeleženci spopadov, kdo napadalci, kdo žrtve, kdo bo uspešen pri odkrivanju načrtov in preprečevanju tovrstnih napadov in kako to pravočasno odkrivanje načrtov zagotoviti – zato bomo v nadaljevanju opisali najbolj izpostavljene primere delovanja teroristov samotarjev, njihove razlike glede ciljev in načinov delovanja po časovnem zaporedju dogodkov.

Joseph Paul Franklin je v Združenih državah Amerike umoril več kot 20 ljudi. Bil je ekstremni desničar in obseden s sovraštvom do medrasne poroke, veliko njegovih žrtev je bilo črno-belih parov. Eden od odmevnih primerov se je zgodil oktobra 1979, ko sta se Jesse in Marian Taylor, par mešane rase, ustavila v supermarketu na poti domov do svojih otrok. Ko se je Marian vrnila na parkirišče z vrečko živil, je zagledala Jesseja mrtvega – padel je pod tremi strelji. Ko mu je stekla naproti, je bil tudi zanj usoden strel iz puške, oddaljene 75 metrov. Franklin je kasneje hladnokrvno moral še v Indiani, Pensilvaniji, Georgii in Utahu, izvedel je več kot 20 umorov in bančnih ropov (Andrews, 2009).

Mohamed Salameh je izvršitelj napada na Svetovni trgovinski center v New Yorku, 26. februarja 1993, ko je skupaj s preostalimi islamističnimi teroristi v garažo 110 nadstropij visokega WTC-ja pripeljal kombi, poln razstreliva. V eksploziji je umrlo šest ljudi, več kot tisoč jih je bilo ranjenih. ZDA je očital, da v imenu nacionalne varnosti pobijajo in mučijo ljudi ter zapirajo otroke (Hamm, 2007).

Timothy McVeight je terorist, ki je 19. aprila 1995 pred zvezdno zgradbo v Oklahoma Cityju parkiral tovornjak z 2,5 tonami eksploziva in sprožil bombo, ki je ubila 168 ljudi, najmanj 500 ljudi pa je bilo ranjenih. Gre za primer politično motiviranega napada, s katerim je storilec želel izraziti nestrinjanje z ukrepi vlade (Gable in Jackson, 2011).

Franz Fuchs je Avstrijec, ki je v letih 1993–1996 izvršil pet serij bombnih napadov, v katerih je uporabil 28 doma narejenih bomb, ki jih je pošiljal v obliki pisemskih ovojnic. V napadih so umrli štirje ljudje, trinajst jih je bilo ranjenih, med njimi tudi tedanji župan Dunaja. Njegovim žrtvam je bilo skupno to, da so podpirale tujce, manjšine in begunce (Metzonalli, 2016).

Nidal Hasan je nekdanji ameriški vojaški psihiater, ki je leta 2009 v vojaškem oporišču Fort Hood (Teksas) ubil 13 ljudi, ranil pa še 32. Žrtve so bili po večini neoboroženi vojaki. Izjavil je, da je imel željo postati mučenik in je na ta način skušal zaščititi talibanske upornike pred ameriški vojaki, ki so bili na poti v Afganistan, kamor je bil namenjen tudi sam (Lee, 2015).

David James Copeland je krivec za bombne napade, ki so se aprila 2010 v roku trinajstih dni zgodili v Brixtonu, Brick Laneu in Sohu v Londonu, kjer je eksplodiralo več bomb, napolnjenih z žebli. Prva eksplozija je poškodovala okoli 50 ljudi, dve osebi sta izgubili oko, tarča druge eksplozije je bila azijska skupnost v Londonu, zadnja tarča pa tamkajšnja homoseksualna skupnost. S svojimi dejanji je želel začeti vojno proti temnopoltim, Azijcem in homoseksualcem. Motiv za sprožitev zadnje bombe je bil osebne narave, saj je bil Copeland homofob, sovražil je homoseksualce (Gable in Jackson, 2011).

Anders Behring Breivik je storilec dveh terorističnih napadov, ki sta se 22. julija 2011 zgodila na Norveškem. Najprej je v centru Osla uporabil bombo in na ta način ubil osem ljudi, nato pa se je odpravil do otoka Utoya, na katerem je imel podmladek norveške laburistične stranke poletni kamp, in v strelskem napadu ubil 69 mladih ljudi. V svojem manifestu je razložil, da muslimani niso bili glavna tarča, ampak so bile grožnje namenjene zahodnemu svetu, kulturnemu marksizmu, multikulturnosti in kulturnim elitam, ki so sodelovale pri islamizaciji Zahoda. S svojimi dejanji je našel razlog in način, kako pokazati okolici svojo moč in pritegniti njeno pozornost (Berntzen in Sandberg, 2014).

Mohamed Merah je Francoz alžirskega rodu, ki je v obdobju od 11. do 19. marca 2012 s skuterja ustrelil 7 ljudi. Zatrjeval je, da je bil povezan z mednarodno teroristično mrežo Al Kaida ter da je mudžahid, ki se je želel maščevati za ubijanje palestinskih otrok in za sodelovanje francoskih vojakov v vojni v Afganistanu (Hennessy, 2012).

Dzhokhar in Tamerlan Tsarnaev sta brata, ki sta izvedla teroristični napad na bostonskem maratonu 15. aprila 2013. Na cilju maratona sta odjeknili dve eksploziji, v katerih so umrli trije ljudje, 264 jih je bilo poškodovanih. Motiv za njun napad je bilo kaznovanje Združenih držav Amerike za vojne in zločine proti muslimanom in muslimanskim državam (Lee, 2015).

10 Študija primera – Eric Robert Rudolph

V nadaljevanju bomo izvedli analizo primera Erica Roberta Rudolpha, v kateri bomo poskusili predstaviti ključne dejavnike izvršitve napada na podlagi pridobljenih podatkov iz strokovnih člankov in storilčeve izdane knjige po manifestu, v kateri je zapisal svoja doživljanja. Predstavili bomo njegovo življenje pred napadom, uporabljeno ideologijo, s katero je upravičeval svoja dejanja, njegovo duševno zdravje ter kakršno koli povezanost z drugimi posamezniki ali skupinami.

10.1 Biografija

Eric Robert Rudolph se je rodil 19. septembra 1966 na otoku Merritt na Floridi. Njegov oče je umrl leta 1981, Rudolph se je nato pri 15-ih letih preselil s svojo materjo, bratom in sestrami v Nantahalo, okrožje Macon, v jugozahodni Severni Karolini. Šolo je zapustil ob koncu devetega razreda in takoj pričel delati z bratom Danielom kot tesar. Pri devetnajstih letih se je vpisal na univerzo WCA (Western Carolina University), kjer je študiral zgodovino in politologijo ter dokončal samo dva semestra. Njegov notranji nemir in hitra razdražljivost mu nista dala miru, kar je okrepilo njegovo radovednost, zato se je leta 1986 pridružil vojski, kjer se je njegovo osnovno usposabljanje hitro razvijalo; v tem času se je naučil veščin preživetja in uporabe strelnega orožja, kar mu je pomagalo pri njegovih nadaljnjih udejstvovanjih. Vendar pa mu to ni bilo dovolj, zato je ponovno postal ravnodušen in zaprt sam vase. Iz vojske je bil januarja 1989 odpuščen, ko je služil s 101. divizijo v Fort Campbellu v Kentuckyju, domnevno zaradi kajenja marihuane (Walls, 2003). Ko je bil odpuščen iz vojske, se je vrnil na staro družinsko domačijo v Nantahali, kjer se je ukvarjal z lovom v soteski, plezanjem po strmih stenah soteske ter opazovanjem vzpona sonca čez vzhodni rob soteske. V kratkem časovnem obdobju je Demokratska stranka nominirala liberalca Billa Clintona, FBI je umoril Weaverjeve pri Ruby Ridgeu, Janet Reno pa je sežgala 80 ljudi v Wacu v Teksasu. Pričakoval je, da se bodo ljudje odzvali na vso dogajanje, vendar se to ni zgodilo, saj so bile patrulje policije nenehno na terenu. Takrat se je odločil, da bo ukrepal sam (Rudolph, 2015).

Vlade in korporacije so investirale skoraj milijardo dolarjev v olimpijske igre v Atlanti. Kot preprost Američan je Eric Robert Rudolph preziral pripadnike elite, saj so s pomočjo

sponzorjev, kot je npr. podjetje Coca Cola, z letnimi donacijami vložile na stotine milijonov dolarjev v blagajno za umetno prekinitve nosečnosti. Povzročitev prekinitve olimpijskih iger bi bila njegova osebna zmaga, saj se je zavedal, da bi že manjša prekinitve iger povzročila ogromno izgubo denarja in nadzora nad dogajanjem (Rudolph, 2015).

10.2 Izvedba napadov

Eric Robert Rudolph je desničarski skrajnež in vojaško usposobljeni specialist, ki je med letoma 1996 in 1998 pričel svojo vojno proti zagovornikom splava in homoseksualcem, leta 2005 pa je priznal odgovornost za napad na olimpijskih igrah v Atlanti leta 1996, kjer sta bila dva mrtva, več kot 150 gledalcev pa je bilo ranjenih (Eric Robert Bombings, n. d.).

Rudolph je bil odgovoren za bombni napad v Atlanti, ki se je zgodil 27. julija 1996, v času olimpijskih iger. Kontaktiral je policijo in jim posredoval opozorilo o bombi, preden je ta eksplodirala. Njegov načrt ni bil uspešen, saj organizatorji kljub napadu olimpijskih iger niso prekinili. Uporabil je masivno in izpopolnjeno cevno bombo, napolnjeno z žebli in vijaki. Bomba je bila skrita v nahrbtniku, ki ga je našel varnostnik Richard Jewell, preden je eksplodirala (Vindicated olympic park, 2007). Naprava se je sprožila, medtem ko so varnostne ekipe poizkušale evakuirati območje. Njegov namen je bil ubiti čim večje število gledalcev. Ubita je bila Alice Hawthorne, mati, ki je odšla s hčerko na ogled olimpijskih iger, zaradi srčnega zastoja pa je umrl tudi Melih Uzunyol, turški snemalec, ki je tekal na prizorišče po eksploziji (Department of Justice, 1998).

Do olimpijskih iger je bilo še šest tednov, ko je pričel s pripravami na izvedbo napada. Večino časa je uporabil za preizkuse improviziranih eksploziv v oddaljenih nižinah ob meji Tennessee. Nikoli ni razmišljal o odhodu iz države, če se napad v Atlanti ne bi iztekel po načrtu. Da bi preživel eno leto po izvedbi napada, skrivajoč se v gorah, je vzel s seboj zalogo žita, lečo, pinto fižol, arašidovo olje in rž. Pozabil ni niti na pečico, ponev, šotor, prevleke, vrv, sekuro, nož in številne druge potrebščine (Rudolph, 2015). Uspešni kriminallec se je po mnenju Conklina (2016) vnaprej pripravil na izginotje. Spomladi leta 1996 je prodal svojo hišo v Severni Karolini in denar razdelil med svojo mater ter oba brata. Svoj delež denarja je skrbno zakopal v gorah. Svoje pohištvo in orodje – stvari, ki jih je hotel obdržati, je odpeljal s seboj, nekaj pa je tudi prodal na dražbi. Nikomur ni razlagal o svojih načrtih, saj

se je zavedal dejstva, da kar drugi ne vedo, ne more škoditi njemu ali bližnjim. Svoji družini in prijateljem je rekel, da odhaja proti zahodu, da bo pričel na novo in se zaposlil pri drvarjih. V nekaj tednih je likvidiral svoje predhodno življenje. Uporabil je spretnosti preživetja v divjini, lovske sposobnosti in osnove skrivanja, ki jih je pridobil med usposabljanjem v vojski. Za preživetje v gorah je improviziral in se prilagodil. Odrasel je v Apalačih, zato je vedel, kako loviti, ribariti in kako nabirati želode ter rastline. Njegova najpomembnejša spretnost preživetja je bilo iskanje najpreprostejše in najučinkovitejše metode. Zapisal je, da je vedel, kako zakuriti ogenj, ker pa je ogenj mogoče učinkoviteje in hitreje zanetiti z vžigalnikom, je vzel s seboj tudi nekaj časopisa. Občasno je nastavljal tudi zanke, da je ujel svizce, vendar je rajši lovil večje živali s svojo puško. V mesto je prihajal zgolj z razlogom, da bi zbral dovolj hrane za preživetje čez zimo. Bival je v manjšem kampu v gozdu izven Murphyja v Severni Karolini. Pozno v noč je zbiral odvrženo sadje in zelenjavo iz osamljenega smetnjaka za trgovino Save-A-Lot. V kampu je živila očistil, narezal in jih posušil na soncu. Po parih mesecih je imel dovolj posušenih čebul, paradižnikov, zelenih feferonov in jagod za celo zimo. Ko je zaključil, je v nahrbtniku prenesel vso zalogo nazaj v kamp v gorah (Rudolph, 2015). Izogniti se je znal tudi usposobljenim službenim psom iskalcem FBI. Psi so potrebovali teden dni, da so odkrili zapuščen tovornjak, v katerem je bival Rudolph. Policija je našla njegov tovornjak torej mesec dni po bombnem napadu v Birminghamu v bližini podeželskega mesta v Severni Karolini. Da so si psi oblikovali vonjsko sliko, so jim odprli zapuščen tovornjak, nato pa so sledili vonjem. Sled jih je pripeljala v Blairsville, v trgovino in v Georgijo, kjer so pričeli lajati na vratih motela, ko jim je na pol oblečen par odprl. Ker iskanje ni bilo uspešno, so bili uslužbenci poslani nazaj v Teksas. Rudolph je v svoji izjavi dejal, da je bil v prednosti pri svojem begu tudi zato, ker se je premikal zgolj ponoči in ker je na noč prehodil tudi do 15 kilometrov. Izkoristil je tudi dejstvo, da se vonj osebe, ki hodi ob cesti, izgubi po 24-ih urah, še prej pa v slabem vremenu – v primeru dežja, zato ga psi niso zaznali. S tovornjakom je nadaljeval pot in se ustavil blizu Fires Creeka, kjer se je ulegel na rob ceste, da bi pse zmotno prepričal, da se je vrnil v gore Nantahale. Ker Rudolphu nikakor niso uspeli priti na sled, se je polkovnik Bo Grizt prostovoljno zavzel, da ga bo našel. Med iskanjem so našli zgolj deset knjig, ki so opisovale državljanske vojne, iz katerih je Rudolph lahko črpal vso znanje za skrivanje v gorah. Rudolph je vsa dejanja policije

komentiral ironično, češ da je načrt, da ga zvlečejo iz gozda, podoben komediji in da bi za dogovor o njegovi predaji potrebovali soborce, ki se zavzemajo za iste vrednote in cilje, da bi ga lahko prepričali v nasprotno. Posmehljivo je dodal, da se je med ogledovanjem novic o svojem iskanju tako močno nasmehnil, da si je skoraj zlomil rebro, ko je zagledal policiste z belimi klobuki in napisom »upornik« (Conklin, 2016).

Ker je večino svojega življenja preživel v Nantahali, je bil prepričan, da bodo policisti najprej izprašali sosede o njegovem življenju, zato se je odločil, da se bo skrila v krajih, kot sta Tusquitee in Snowbird, kjer ga nihče ni prepoznal. Julija je Rudolph obiskal starega znanca Georgea Nordmana, od katerega je dobil zaloge za preživetje (Conklin, 2016). Moškemu se je zlagal, da je namenjen v hribe. Ta moški je počakal s prijavo oblastem, dokler si ni Rudolph na begu nabral določene prednosti, kar mu je omogočilo, da se je skrila v hribih Severne Karoline. V vmesnem obdobju so beli supremacisti in protivladni skrajneži začeli ubežnika kovati v zvezde, tako da je postal maskota radikalne desnice (Barry in Jarvie, 2005).

V gradbenem podjetju v Ashevilleu je izdelal bombo, s katero je imel namen razstreliti zgradbo FBI, vendar te ideje ni izpeljal do konca. Prišel je do spoznanja, da zaposleni policisti niso odgovorni za spremembe v zakonodaji, ki jih sprejemajo politiki, ampak zgolj branijo čast svoje domovine. Po njegovem mnenju se niti zavedajo ne, da služijo homoseksualcem in podpornikom splava (Conklin, 2016).

Rudolph je bil najverjetneje deležen obilice pomoči med svojim begom pred zakonom. Čeprav so bile njegove veščine preživetja morda nadpovprečne, ni bil sposoben živeti popolnoma odrezano od sveta, zato se je občasno za kratek čas vrnil v civilizacijo. Eden izmed takšnih primerov se je zgodil, ko je odšel na pot s tovornjakom, ker ni imel hrane in mu je na cesti zmanjkalo goriva. Poslanci v vozilu za njim so mu ustavili in mu ponudili pomoč ter prevoz do mesta. Tudi drugi ljudje, ki so ga srečevali ob cesti in so ga prepoznali, niso ukrepali, četudi je bila zanj razpisana nagrada (Conklin, 2016). Po mnenju nekaterih avtorjev je bil Rudolph čeden in karizmatičen, zato so mu ljudje iz tega ali onega razloga pomagali. V Severni Karolini je dobil status ljudskega junaka. Bil je prikazan kot moralen član družbe, saj je njegove vrednote podpiralo ogromno posameznikov na območju

Severne Karoline. Nekateri so mu pomagali zaradi njegove slave, drugi zato, ker niso vedeli, kdo je. Podpore so mu lahko dajale tudi organizirane skupnosti belih supremacistov, vendar tega ni uspel nihče dokazati (Barry in Jarvie, 2005).

Rudolph je informacijo, da je identificiran kot osumljenec, izvedel pri enem od svojih redkih stikov z mediji, in sicer med poslušanjem radia v svojem vozilu. Slišal je, da ga je priča bombnega napada leta 1998 videla zapuščati prizorišče in si je zapisala številko registrske tablice njegovega tovornjaka (Conklin, 2016). Bil je spoznan za osumljenca tudi v drugih bombnih napadih s podobnimi eksplozivnimi sredstvi, vključno z uporabo žeblicev in podstavljanjem sekundarnih bomb (Barry in Jarvie, 2005).

Zasnova olimpijskih iger je bila spodbujanje vrednot, miru, povezanosti ljudi, prijateljstva in ljubezni do športa. S svojim dejanjem je Rudolph želel prikazati svojo jezo in zmoto washingtonske vlade zaradi legalizacije splava. Načrt je bil, da na silo prekine igre ali vsaj ustvari stanje negotovosti in izpraznitev ulice okoli prizorišča ter s tem pokaže na nesmisel porabe velikih količin vloženega denarja. Poleg omenjenega bombnega napada v času olimpijskih iger je bil Rudolph verjetno povezan z naslednjimi incidenti (Department of justice, 1998):

- oktobra 1996 je bil izveden poizkus bombnega napada s cevno bombo na sedež policije v okolici Birminghama v ameriški zvezni državi Alabama. Napravo je onesposobila enota za deaktivacijo bomb. Rudolph ni bil obtožen za to dejanje in morda z njim ni povezan;
- 16. januarja 1997 je bil izveden bombni napad na ginekološko kliniko v poslovni stavbi Sandy Springs v Atlanti, kjer so med drugim opravljali tudi splave. Prva bomba je eksplodirala na zadnji strani stavbe, v kateri je Center za načrtovanje družine za severni del Atlante, ter povzročila precejšnjo škodo. Druga bomba je eksplodirala na parkirišču približno uro kasneje, ko so si medicinsko osebje, gasilci, policisti in drugi organi odkrivanja prizadevali zavarovati prizorišče napada in evakuirati ljudi. Ranjeni so bili trije ljudje, medtem ko jih je več kot 50 čutilo učinke eksplozije;
- 21. februarja 1997 je bil izveden bombni napad na gejevski nočni klub Otherside Lounge v Atlanti, v katerem je bilo več ranjenih, ampak nihče smrtno. Drugo eksplozivno napravo so odkrili, preden je eksplodirala, in izpraznili prizorišče. Druga bomba je bila

nastavljena v stranskem delu avle in ni bila aktivirana, saj so pravočasno posredovali člani medicinskega osebja, gasilci in policija;

- 29. januarja 1998 je bil izveden bombni napad na ginekološko kliniko v Birminghamu v ZDA, kjer so opravljali splave. V napadu sta umrla policist Robert Sanderson in medicinska sestra Emily Lyons.

Pisma, poslana oblastem po bombnem napadu na nočni klub in kliniko v Birminghamu, so opisala dejstvo, da je bil napad izveden v imenu »Božje vojske«. Pisma so bila polna pravopisnih napak in napisana s škrlatno barvo. Brala so se, kot bi jih napisali pripadniki Al Kaide, s to razliko, da Al Kaida bolje obvlada angleščino. Izsek primera besedila iz enega izmed zaseženih pisem je: »Napovedujemo in vodili bomo totalno vojno proti brezbožnemu komunističnemu režimu v New Yorku in vašim zakonodajnim birokratskim vodenjem v Washingtonu. Vi ste odgovorni in krivi za pomor otrok ter izvajanje brezbožne perverzne politike, ki uničuje naše ljudi« (Eric Rudolph Bombings, n. d.).

10.3 Prijetje

Ministrstvo za pravosodje je po izpovedi obeh prič, Jeffreyja Tickla in Jermaina Hughesa, 14. februarja 1998 Rudolpha prvič osumilo bombardiranja. 5. maja 1998 je postal 454. na FBI seznamu najbolj iskanih ubežnikov (Barry in Jarvie). FBI je poudaril, da je oborožen in zelo nevaren ter ponudil 1 milijon dolarjev vredno denarno nagrado za informacije, ki bi vodile neposredno do njegove aretacije. Več kot pet let je preživel v puščavi. Rudolpha so domači podpirali in verjeli, da je bil nedolžen glede vseh obtožb, vendar pa so se znašli pod temeljitim nadzorom. 7. marca 1998 je Rudolphov starejši brat Daniel javno priznal, da je po lastnih spisih Rudolph ves ta čas preživel kot ubežnik, kampiral je v gozdu, jedel je želod in močerade, kradel je zelenjavo z vrtov in žito iz silosa zrn (Eric Rudolph Bombings, n. d.). Na begu je bil uspešen, osebju FBI-ja se je izmikal več kot pet let navkljub dejstvu, da so oblasti dobro vedele, kje se okvirno nahaja.

Naključno je bil aretiran v Murphyju v Severni Karolini, in sicer 31. maja 2003 ob 4. uri zjutraj, ko ga je policist zalotil za supermarketom pri brskanju po smeteh. Na presenečenje mnogih je bil neoborožen in se ni upiral. Ko so ga aretirali, je bil čist, obrit, s pristriženimi brki, nosil je maskirni jopič, temno zeleno delovno obleko, umazane hlače ter nove superge

Adidas (Sample, 2004). Tistega večera je opazil, da se trgovina pripravlja na to, da bo zavrgla celoten inventar banan. To je videl že večkrat. Menil je, da bi imel dobro prednost pri poletnemu sušenju, če bi dobil te banane. »Tveganje se splača,« si je rekel sam pri sebi. »Tistemu policijskemu avtu si se že stokrat izmaknil. Še enkrat ti bo uspelo« (Rudolph, 2015).

Svojo pot do trgovine in aretacije je opisal s spodnjimi besedami (Rudolph, 2015, str. 1-2):

Bila je mesečina. V temi so moja stopala našla pot dol po grebenu. Na dnu je zaraščena dostopna cesta vodila do štiripasovnice. Murphy je bil na drugi strani mostu, ki se je raztezal čez reko Valley. Pogledal sem v obe smeri in iskal žaromete, nato sem tekel čez most. Pri spustu pod most sem sledil grbasti poti do zadnjega dela Save-A-Lota. Na pol poti do smetnjaka sem slišal šum avtomobilskih gum na asfaltu, pogledal sem gor in videl policijski avto, ki kroži ob vogalu stavbe. Imel je ugasnjene žaromete. Ujet sem bil na prostem. Tekel sem proti nakladališču in se skrila za zaboji mleka v upanju, da me niso opazili. Ampak ko sem prišel do zabojev, sem vedel, da me niso mogli zgrešiti. Še slabše, neumno sem se ujel ob stavbo, medtem ko bi moral teči v nasprotno smer proti travnikom in reki. Hitro so premaknili avto do zabojev in blokirali pot mojega bega. Svetli žarek luči je potoval skozi zaboje. »Pridi ven in mi pokaži svoje roke«, se je zadr. Ujet ob stavbo sem iskal pot ven. Nisem imel nobenega orožja pri sebi, zato upiranje ni bilo možno. Bila je odprtina – na drugi strani nakladališča. Če bi zbežal v tistem trenutku, bi ga lahko prehitel in stekel do travnika. Ampak nekaj v meni mi je reklo, naj ostanem na mestu. »Nehaj bežati,« mi je rekel moj notranji glas. »Lahko preneseš, karkoli ti bodo storili.« Takoj sem v sebi začutil neverjeten mir. Stopil sem izza zaboja. Še drugi policijski avto se je pojavil in sledil mu je še tretji. Kmalu je bila ulica za Save-A-Lotom napolnjena s policijskimi avtomobili. Dva policaja sta se mi približala z dvignjenim orožjem; en me je vklenil. Vprašanja so bila zastavljena, jaz pa sem jim podal lažno ime in socialno številko. Rekel sem, da sem brezdomec in sem iskal po smetnjakih za hrano. Odpeljali so me na policijsko postajo, da bi mi ponudili zdravstveno oskrbo. Ko smo prispeli, se je eden izmed policistov nasmihal in jim pokazal list papirja, na katerem je bila moja slika. Vprašal sem ga, če ve, kdo sem, zaradi česar je bil izraz na

njegovem obrazu videti jezen. Odvrnil mi je: »Ostani na mestu, dokler ne ugotovimo, kdo si. Zakaj nam ne poveš, kako ti je ime?«

8. aprila 2005 je Ministrstvo za pravosodje sporočilo, da se je Rudolph dogovoril o priznanju krivde (angl. plea bargain), po katerem bo v izogib smrtne kazni kril vse stroške. Ko je bil sporazum potrjen, je FBI našel 110 kg dinamita, skritega v gozdovih Severne Karoline, z razkritjem katerega je bil izpolnjen pogoj pri izreku končne kazni. Objavili so tudi izjavo, v kateri je Rudolph pojasnil svoja dejanja, ki so bila posledica legalizacije prekinitve nosečnosti oz. splava. Rudolph je v svoji izjavi poudaril tudi, da je vladi odvzel cilj, da mu izreče smrtno kazen, in da je dejstvo, da je sklenil sporazum z vlado, zgolj taktična izbira z njegove strani in nikakor ne legitimira moralnega organa vlade, da presoja o njegovi krivdi (Walls, 2003).

Rudolph je priznal tudi krivdo za druge bombne napade – za napad na kliniki v Atlanti 16. januarja 1997, za napad gejevskega kluba Otherside Lounge v Atlanti 21. februarja 1997, kjer je bilo ranjenih pet ljudi, in za bombardiranje klinike v Birminghamu v Alabami 29. januarja 1998 (Walls, 2003).

10.4 Domnevni motivi za napad

Rudolphov motiv za napade je bil v skladu z njegovo izjavo 13. aprila 2005 političen. Navedeno je bilo, da je Rudolph pristaš verske ekstremistične skupine Christian Identity, ki zagovarja dejstvo, da so kristjani božji ljudje, ki so izbrani, in da bodo drugi obsojeni na pekel.

Rudolph je zagovarjal trditev, da se lahko uporabijo sila in sredstva za zaščito nedolžne oz. nerojene osebe, ki se med prekinitvijo nosečnosti nikakor ne more zaščiti. Ta ideja izhaja iz segmentov krščanskega gibanja, v katerem delujejo duhovniki, med drugim katoliški duhovnik iz južne Alabame David Trosch, ki so podpirali zamisel, da v kolikor vlada teh dejanj ne more preprečiti, naj to obvezno storijo posamezniki. Vlada je v tem primeru zgolj priskrbela prostore klinike za splave. Upokojeni katoliški duhovnik in aktivist za boj proti splavom je v eni izmed svojih izjav dejal, da si medicinska sestra Emily Lyons, ki je bila

poškodovana v bombardiranju v Birminghamu, ni zaslužila zdravstvene oskrbe, saj je bila odgovorna za prekinitev nosečnosti (Conklin, 2016).

Vendar pa je v izjavi, ki je bila izrečena po tem, ko je priznal krivdo, Rudolph zanikal, da je zagovornik tega gibanja ter zatrdil, da je njegovo sodelovanje pomenilo zgolj kratko povezavo ter se je jasno imenoval za katolika in rekel, da upa, da bo to tudi ostal. V drugih pisnih izjavah je Rudolph tudi citiral biblijske odlomke in predstavil verske motive za svojo nasprotovanje splavu. Številni mediji so Rudolpha prikazali kot »krščanskega terorista« ali kot primer »verskega ekstremizma v Ameriki«. Člani Krščanske identitete tudi pridigajo o grehih homoseksualnosti, prostitucije, splava in splošne spolne izprijenosti vseh vrst (Walls, 2003).

Rudolph se je brez težav gibal v krogih belskih skrajnežev, vendar ni gradiva, ki bi dokazovalo, da je imel formalne vezi s katero od skupin ali omrežij. Ni sodeloval v organiziranih aktivnostih vplivnih belskih združenj. Zdi se, da je našel samo en ventil za svoje poglede – nasilje.

Eric Robert Rudolph prestaja doživljenjsko zaporno kazen v prestolnici v Koloradu brez možnosti pogojne izpustitve. Rudolphove bombe niso prekinile olimpijskih iger in zaustavile prekinitev nosečnosti v ZDA, iz česar je razvidno, da nasilje in terorizem nista zagotovljena načina za doseganje družbenih sprememb.

11 Zaključek

V zaključku bomo najprej verificirali hipoteze, ki smo si jih zastavili na začetku izbrane teme, nato pa bomo poskušali predstaviti novo pridobljena spoznanja in kako se le-ta navezujejo na že veljavno teorijo.

11.1 Verifikacija hipotez

Prvo hipotezo: »Ravnanje teroristov samotarjev je nemogoče predvideti, saj je profiliranje teroristov samotarjev neučinkovito,« lahko sprejmemo. Kateri in kakšni ljudje se opredeljujejo za terorizem, je odvisno od različnih kombinacij dejavnikov, motivacije ter procesov radikalizacije, ki jih ne moramo enotno posploševati (Hudson, 1999). Ti dejavniki so lahko: verski, nacionalni, kulturni, družbeni, politični, ekonomski itd. Zaradi naštetih dejavnikov in različnih okolij delovanja ne moremo trditi, da obstaja »tipičen« vzorec profila terorista samotarja. Ni jih mogoče prikazati kot vizualno izstopajoče osebnosti, ki jih lahko varnostne službe identificirajo v množici. Pregled literature nam je pokazal, da je poskusov odkrivanja in dokazovanja vzrokov za teroristično rekrutacijo veliko, zato profiliranje ne daje odgovorov o skupnih lastnostih teroristov samotarjev, po katerih bi to skupino zločincev lahko razlikovali od preostale populacije, čeprav je ta metoda lahko uspešna pri odkrivanju serijskih morilcev. Metode psihološkega in osebnostnega profiliranja teroristov so se v večini primerov izkazale za nezanesljive, zato zavračamo možnost, da ostaja možnost identifikacije teroristične osebnosti, saj se le-ti ne razlikujejo od povprečnega državljana, vzcvetijo pa v primernem okolju. Večina teroristov samotarjev tudi po izvedbi terorističnega napada ni pripravljena za sodelovanje – zato neznanega terorista samotarja ne moremo preučevati, saj lahko »tipičen« vzorec nastane na osnovi preučevanja življenja in kariere že znanega terorista. Pri sprejemanju končnih sklepov lahko izpostavimo torej tudi oviro, da so rezultati študij večinoma pridobljeni na osnovi študij primerov in induktivnega sklepanja, saj je dostop do količine podatkov o psiholoških osebnostnih lastnostih teroristov samotarjev močno omejen, kar ne omogoča kvantitativnega statističnega preverjanja. Le redkim raziskovalcem je omogočen vpogled v njihovo življenje, kar je morda eden izmed razlogov, da je ta fenomen tako neraziskan. Dejstva, ki so znana, pa veljajo večinoma za teroriste na splošno in ne le za teroriste samotarje. Iz medijev, ki

skoraj vsakodnevno poročajo o teroristih samotarjih, je lažje pridobiti podatke o žrtvah napadov kot kakršen koli uporaben podatek o storilcih. Čeprav so teroristi samotarji ena izmed najmanj predvidljivih groženj za sodobno družbo, smo prišli do spoznanja, da so teroristi samotarji običajni ljudje, v večini primerov moškega spola, katerih povprečna starost znaša 33 let. Večina jih je izobraženih in zaposlenih v storitvenih dejavnostih, strokovnih poklicih ali gradbeništvu ter kazensko obsojenih že pred izvedbo terorističnega dejanja. Pred izvedbo napada ponavadi trpijo za duševno boleznijo ali osebnostno motnjo, ki izvira iz njihovega otroštva, ter so socialno izolirani (Gill et al., 2014). Njihova posebnost se odraža tudi v tem, da lahko imajo določena verska in radikalna nagnjenja, na podlagi katerih oblikujejo sovražno mnenje do skupin, organizacij ali vlade, saj podpirajo drugačna načela (Guidere, 2010) in s tem pospešijo proces radikalizacije. Ker skoraj vsa radikalizacija teroristov samotarjev poteka na internetu, je po mnenju Brynielsson et al. (2013) svetovni splet eno izmed sredstev, ki lahko privede do identifikacije samoiniciativnih posameznikov.

Drugo hipotezo: »Eric Robert Rudolph je za izvedbo svojih napadov razpolagal z ustreznimi dejavniki: motivom, sposobnostjo, sredstvi in priložnostjo za storitev,« sprejmemo. Glede na analizo njegovega delovanja ugotovimo, da je storilec o svojih dejanjih dlje časa razmišljal, saj se je iz desničarskega skrajneža in vojaško usposobljenega specialista spremenil v ekstremnega skrajneža. Vso ustvarjalnost in vse misli je podredil svojemu cilju, ki je bil kaznovati vse homoseksualce in zagovornike splava. Skozi osnovno usposabljanje je pridobil veščine preživetja in uporabe strelnega orožja, kar mu je pomagalo pri nadaljnjih udejstvovanjih. Pred napadom se je poučil o tem, kako priti do sredstev za izdelavo bombe, ki jo je uporabil na olimpijskih igrah – uporabil je skrbno izdelano cevno bombo, napolnjeno z žebli in vijaki. Pred aktivacijo je pristojnim organom posređoval tudi opozorilo o bombi in jih posvaril o resnosti te grožnje, na kar se niso odzvali. Vsa razpoložljiva sredstva je namenil nakupu sredstev za napad in kasnejši beg; kupil si je primerno obleko, obutev, prevozno sredstvo, orožje ter ustrezno strelivo za orožje, ki ga je uporabil v napadu. Po napadu je na svoja dejanja opozarjal tudi s pošiljanjem pisem, v katerih je opisal svoje motive za napad. Lahko zaključimo, da je imel Rudolph potrebno inteligenco in disciplino za napad, saj se je nanj pripravljaj več let, ga skrbno načrtoval in bil previden pri poskusih.

11.2 Povzetek glavnih ugotovitev

Terorizem predstavlja veliko grožnjo varnosti v državah po celem svetu, še posebej veliko tveganje predstavljajo nove oblike napadov, kot so t. i. teroristi samotarji. V zadnjem času smo priča številnim primerom tovrstnih napadov na različnih območjih – v Avstraliji, v Parizu in Bruslju, Berlinu, Turčiji in še bi lahko naštevali. Ob njihovih dejanjih, ko pobijajo množice nedolžnih civilistov, si povsem upravičeno zastavljamo vprašanja, kakšni ljudje ti posamezniki so, kaj je v njihovi psihični strukturi tako drugačnega, da so sposobni izvršiti tovrstne morilske akcije, ter ali dolgoročno tovrstna teroristična dejanja predstavljajo resno grožnjo za integriteto družbe oz. povzročajo temeljno spodkopavanje načina življenja države ali skupnosti. Ena izmed značilnosti teroristov samotarjev je, da svojih namenov ne delijo z drugimi osebami, kar močno zmanjša možnost njihovega odkritja z uporabo metod, ki so učinkovite pri odkrivanju organiziranih skupin. V primeru napada v Parizu na častnik Charlie Hebdo je šlo sicer za tip napada v tropu, kjer je obstajala možnost, da sta storilca povezana z drugimi posamezniki, ki imajo informacije o njunem delovanju. To je verjetno tudi eden od dejavnikov, ki je varnostnim organom omogočal njuno hitrejše prijetje. Kot posledico lahko izpostavimo splošni preplah ljudstva, na drugi strani pa zaostrovanje protiterorističnih ukrepov, dajanje večje moči tajnim službam, poostren nadzor letalskega prometa in zapiranje schengenskih meja. Vsekakor je pomembno krizno ukrepanje, saj nadaljnji napadi niso izključeni, pomembno pa je, da se ohranja ravnotežje med varnostjo državljanov in varovanjem njihove zasebnosti. Očitno je, da posamezniki še vedno vodijo svoje osebne bitke z drugače mislečimi, da skrita vojna še vedno traja, se seli na naša domača dvorišča in da bo spopad civilizacij terjal še veliko žrtev, ker se v tem boju uporabljajo vsa razpoložljiva in dosegljiva sredstva. Omenili smo tudi velik pomen interneta za preiskovanje. Internet predstavlja teroristom samotarjem okolje, v katerem se počutijo udobno. To bi morali izkoristiti tudi preiskovalci in s pomočjo nadgradnje obstoječih tehnik doseči stanje udobja tudi sami, šele tako lahko dosežejo dobre rezultate. Iz tega razloga smo predstavili ukrepe, ki omogočajo zbiranje sledi, ki jih nekdo med svojim udejstvovanjem pušča na svetovnem spletu in s katerimi lahko prispevamo k zmanjševanju tovrstnih dogodkov. Uporaba ukrepov preiskovalcev mora biti strokovna in sorazmerna, saj obstaja nevarnost prekoračenja pooblastil in kršenja zasebnosti, zato je potrebno poskrbeti

za varovanje zasebnosti ter za varnost in zaščito državljanov.

Ko je govora o samotarskih teroristih, ki se kot Eric Robert Rudolph odločijo za izvedbo napada, si je skoraj nemogoče zamisliti učinkovite rešitve, ki v določeni meri ne posegajo v posameznikovo pravico do svobode govora, kar je nedopustno. Ko posamezniki brez pomembnejšega vpliva drugih izvedejo teroristični napad, imajo besede in ideje še večji pomen, zato je potrebno pozornost nameniti dejstvu, da se lahko sovražni govor odraža v nasilju, čeprav to ni bil prvotni namen. Po mnenju Pantuccija (2011) je omejevanje sovražnega govora nemogoča naloga, še bolj zaskrbljujoče pa je dejstvo, da se proti temu bolj malo ukrepa, kar velja predvsem za uveljavljene politične subjekte. V kolikor se to ne bo spremenilo, bomo v prihodnosti lahko deležni še kakšnega tragičnega napada posameznika. S kombiniranjem znanja družboslovcev, psiholoških aspektov, ki jih pokrivajo psihologi, ter tehničnega znanja računalniških strokovnjakov je mogoče oblikovati analitične tehnike, ki bi strokovnjakom omogočale preprečitev napadov teroristov samotarjev. Ena izmed takšnih metod je obdelava naravnega jezika, ki bi teoretično omogočala pridobitev različnih šibkih signalov in opozorilnih oblik vedenja, če recimo nekdo načrtuje in pripravlja napad, se identificira s prejšnjimi napadalci preko spleta oziroma izraža zelo negativno ali sovražno mnenje o določeni skupini ljudi.

Široka strategija, fokusirana na kombinacijo prepovedi, preprečevanja, zbiranja obveščevalnih podatkov z medosebnimi stiki, zatiranja radikalizacije, pripravljenosti intervencijskih enot in fleksibilnega odzivanja, učinkovit pristop k zmanjševanju obsega delovanja teroristov samotarjev in njegovega vpliva so skupne točke v odzivih vlade in javnosti na njihova dejanja. Navkljub bistvenosti protiterorističnih ukrepov obstaja imperativ, da bi odzivi na terorizem samoiniciativnih posameznikov temeljili na demokratičnih načelih in spoštovanju človekovih pravic, zato bi bilo treba vgraditi ustrezne varovalke, ki bi v čim večji meri preprečile nadaljnje krčenje državljanskih svoboščin.

Zaključimo lahko s trditvijo, da dejanj teroristov samotarjev ni možno vedno preprečiti in da je jasno, da imajo pretresljive in boleče posledice, še zlasti seveda za družinske člane in prijatelje žrtev. V končni analizi je torej treba možnost napada terorista samotarja

obravnavati kot eno od obvladljivih tveganj v množici tveganj, s katerimi se soočajo liberalne demokratične družbe.

Viri in literatura

- Alonso, R., Bjørge, T., Della Porta, D., Coolsaet, R., Khosrokhavar, F., Lohker, R. ... de Vries, G. (2008). *Radicalisation processes leading to acts of terrorism. A concise report prepared by the European Commission's expert group on violent radicalisation*. Brussels: European Commission.
- Andrews, A. (2009). Case study: the lone wolf killer. *The Counter Terrorist*, 2(4), 6-12. Pridobljeno na <http://www.thecounterterroristmag.com/pdf/AugSep09.Andrews.LoneWolfKiller.pdf>
- Badalič, V. (2015). Kdo je terorist. *Problemi*, 53(5-6), 193-225.
- Bakker, E. in de Graff, B. (2011). Preventing lone wolf terrorism: some CT approaches addressed. *Perspectives on Terrorism*, 5(5-6), 43-50. Pridobljeno na <http://www.terrorismanalysts.com/pt/index.php/pot/article/view/preventing-lone-wolf/334>
- Barry, E. in Jarvie, J. (15. 4. 2005). They didn't catch Rudolph, but they stopped him cold. *Los Angeles Times*. Pridobljeno na <http://articles.latimes.com/2005/apr/15/nation/nawitness15>
- Bartlett, J. in Miller, C. (2012). The edge of violence: toward telling the difference between violent and non-violent vadicalization. *Terrorism and Political Violence*, 24(1), 1-21.
- Bates, R. (2012). Dancing with wolves: today's lone wolf terrorists. *The Journal of Public and Professional Sociology*, 4(1), 1-14. Pridobljeno na <http://digitalcommons.kennesaw.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1023&context=jpps>
- Berntzen, L. E. in Sandberg, S. (2014). The collective nature of lone wolf terrorism: Anders Behring Breivik and the anti-islamic social movement. *Terrorism and Political Violence*, 26(5), 759-779.
- Borum, R. (2013). Informing lone – offender investigations. *Criminology & Public Policy*, 12(1), 103-112.
- Brynielsson, J., Horndahl, A., Johansson, F., Kaati, L., Martenson, C. in Svenson, P. (2013). Harvesting and analysis of weak signals for detecting lone wolf terrorists. *Security Informatics*, 2(11), 1-15. Pridobljeno na <http://www.security-informatics.com/content/pdf/2190-8532-2-11.pdf>

- Burton, F. in Stewart, S. (2008). The 'lone wolf' disconnect. *Stratfor Global Intelligence*. Pridobljeno na http://www.stratfor.com/weekly/lone_wolf_disconnect
- Charvat, J. (2010). Radicalization on the internet. *Defence Against Terrorism Review*, 2(2), 78-85.
- Coady, T. (2005). Definicija terorizma. V I. Primorac (ur.), *Terorizem* (str. 31-45). Ljubljana: Krtina.
- Conklin, G. H. (2016). Terrorism in the United States: a case study of Eric Robert Rudolph, a homegrown terrorist. *The Torch Magazine, The Journal and Magazine of the International Association of Torch Clubs For 89 Years*, 89(2), 10-14.
- Crenshaw, M. (2003). The causes of terrorism. V Jr. Kegley C.W. (ur.), *The new global terrorism: characteristics, causes, controls* (str. 92-105). London: Pearson Education.
- Čuček, J. (1981). *Terorizem*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Dolinar, K. (1998). *Leksikon Cankarjeve založbe – dopolnjena 5. izdaja, 1078*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Drennan, S. in Black, A. (2007). Jihad online-the changing role of internet. *Jane's Intelligence Review*, 18(8), 16-20.
- Eric Rudolph Bombings. (n. d.) *History commons*. Pridobljeno na http://www.historycommons.org/timeline.jsp?timeline=us_domestic_terrorism_tmln&us_domestic_terrorism_tmln_specific_events=us_domestic_terrorism_tmln_eric_rudolph_bombings
- Department of Justice. (14.10.1998). *Eric Rudolph charged In Centennial olympic park*. Pridobljeno na <http://www.justice.gov/opa/pr/1998/October/477crm.htm>
- Europol. (2012). *TE-SAT 2012: EU terrorism and situation and trend report*. Pridobljeno na <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/te-sat-2012-eu-terrorism-situation-and-trend-report>
- Gable, G. In Jackson, P. (2011). *Lone wolves: myth or reality?* Ilford, UK: Searchlight. Pridobljeno na <http://www.lonewolfproject.org.uk/resources/LW-complete-final.pdf>
- General intelligence and security service in the Netherlands [AIVD]. (2012). *Jihadism on the web. A breeding ground for jihad in the modern age*. The Hague: Algemene Inlichtingen en Veiligheidsdienst.

- Gill, P., Horgan, J. in Deckert, P. (2013). Bombing alone: tracing the motivations and antecedent behaviors of lone-actor terrorists. *Journal of Forensic Sciences*, 59(2), 425-435. Pridobljeno na <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/1556-4029.12312>
- Gill, P. in Corner, E. (2017). There and back again: the study of mental disorder and terrorist involvement. *American Psychologist*, 72(3), 231-241.
- Guelke, A. (1995). *The age of terrorism and international political system*. London: I.B. Tauris Publishers.
- Guidere, M. (2010). *Les nouveaux terroristes*. Edition autrement: published by arrangement with literary agency »Agence de l'Et«.
- Hamm, M. S. (2007). *Terrorism as crime: from Oklahoma city to Al-Qaeda and beyond*. London: New York University.
- Helfstein, S. (2012). *Edges of radicalization: ideas, individuals and networks in violent extremism*. West Point, NY: Combating Terrorism Center.
- Hennessy, O. (2012). *The phenomenon of foreign fighters in Europe. Background note*. The Hague, Netherland: International centre for counter terrorism. Pridobljeno na <https://www.icct.nl/download/file/ICCT-Hennessy-Phenomenon-of-Foreign-Fighters-Europe-July-2012.pdf>
- Hudson, A. R. (1999). *The sociology and psychology of terrorism: who becomes a terrorist and why?* Washington: Federal research division, library of congress.
- Hussain, G. in Saltman, E. M. (2014). *Jihad trending: a comprehensive analysis of online extremism and how to counter it*. London: Quilliam Foundation.
- Integrated threat assessment center [ITAC]. (2007). *Lone wolf attacks: a developing islamist extremist strategy?* Canada: Canadian Security Intelligence Service.
- Ivanuša, T. in Podbregar, I. (2008). *Terorizem in jedrska, radiološka, kemična ter biološka obramba*. Ljubljana: Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje.
- Kerbaj, T. (05. 04. 2008). Facebook terror threat. *The Australian*. Pridobljeno na <http://www.theaustralian.com.au/news/facebook-terror-threat/story-e6frg6of-1111115980334>
- Kohek, B. (2012). *Teroristi samotarji-nova oblika grožnje-obravnavna primera Norveške* (Diplomsko delo). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.

- Kruglanski, A. W. in Webber, D. (2014). The psychology of radicalization. *Zeitschrift für Internationale Strafrechtsdogmatik*, 9, 379-388. Pridobljeno na http://www.zis-online.com/dat/artikel/2014_9_843.pdf
- Krunić, Z. (1997). *Strategija posrednega nastopanja*. Ljubljana: Unigraf.
- Lawrence, B. (2005). *Messages to the world: the statements of Osama bin Laden*. London: Verso.
- Lee, W. A. (2015). *Finding the wolves in sheep's clothing: ways to distinguish and deter lone-wolf terrorists* (Master of arts in security studies). United States Navy: Norfolk State University.
- Lieberman, J., Collins, C. S. in Ranking Minority Member. (2008). *Violent islamist extremism, the internet, and the homegrown terrorist threat*. Washington: U.S. Senate Committee on homeland security and governmental affairs.
- Mallinckrodt, B. (2010). Attachment, social competencies, social support and interpersonal process in psychotherapy. *Psychotherapy Research*, 10(3), 239-266.
- Manoharam, N. (2002). Suicide terrorism: an historical account. *Peace and Conflict*, 6(6), 1-16.
- McCauley, C. in Moskalkenko, S. (2008). Mechanisms of political radicalization: pathways toward terrorism. *Terrorism and Political Violence*, 20(3), 415-433.
- McCauley, C., Moskalkenko, S. In Van Son, B. (2013). Characteristics of lone-wolf violent offenders: a comparison of assassins and school attackers. *Perspectives on Terrorism*, 7(1), 4-24.
- Meloy, J. R., Hoffmann, J., Guldemann, A. in James, D. (2012). The role of warning behaviors in threat assessment: an exploration and suggested typology. *Behavioral Sciences and the Law*, 30(3), 256-79.
- Mertük, J. (2014). *Možnosti napovedovanja hujših kaznivih dejanj (množičnih umorov, terorističnih napadov)* (Magistrsko delo). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Metzonalli, L. (27. 12. 2016). TFF BÜCHERTIPP: Hans Christian Scheid – Franz Fuchs, doch kein Einzeltäter! *Thefalseflag*. Pridobljeno na <http://www.thefalseflag.com/2016/12/27/tff-buechertipp-hans-christian-scheid-franz-fuchs-doch-kein-einzeltaeter-styria-verlag/>
- Meyer, R. (2018). What motivated the youtube shooter? *TheAtlantic*. Pridobljeno na <https://www.theatlantic.com/technology/archive/2018/04/what-motivated-the-youtube-shooters-terrorism/557237/>
- Moghaddam, F. (2005). The staircase to terrorism: a psychological exploration. *A Psychological Exploration*, 60(2), 161–169.

- Nijboer, M. (2012). "A review of lone wolf terrorism: the need for a different approach." *Social Cosmos*, 3(1), 33-39.
- Oscapella, E. (2004). Illegal drugs and terrorism financing. *Intersec (The Journal of International Security)*, 14(11/12), 351-53.
- Pantucci, R. (2011). *A typology of lone wolves: preliminary analysis of lone islamist terrorists*. ICSR: London.
- Pape, R. (2005). *Dying to win: the strategic logic of suicide terrorism*. New York: Random House.
- Pavič, L. (2009). *Terorizem smo ljudje: kako razumeti sodobni samomorilski terorizem*. Radovljica: Didakta.
- Pettiford, L. in Harding, D. (2005). *Terorizem, nova svetovna vojna*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Phillips, P. (2011). Lone wolf terrorism. *Peace Economics, Peace Science and Public Policy*, 17(1), 1-29. Pridobljeno na https://www.researchgate.net/publication/227379005_Lone_Wolf_Terrorism
- Prezelj, I. (2006). Teroristično ogrožanje nacionalne varnosti Republike Slovenije. *Ujma: revija za vprašanja varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami*, 5(20), 177-181.
- Primorac, I. (2005). *Terorizem*. Ljubljana: Krtina.
- Rudolph, E. (2015). *Between the lines of drift: the memoirs of a militant*. Georgia Bureau of Investigation: Daniel K. Rudolph.
- Sample, M. (14.01.2004). Tracking the fugitives. *Samplereality*. Pridobljeno na <http://www.samplereality.com/tag/eric-rudolph>
- Silke, A. (2010). The internet & terrorist radicalistaion: the psychological dimension. V H .L. Diemel, Y. Sharan, C. Rapp in N. Ahituv (ur.), *Terrorism and the internet: threats, target groups, deradicalisation strategies* (str. 27-39). Netherlands: IOS Press BV.
- Spaaij, R. (2010). The enigma of lone wolf terrorism: an assessment. *Studies in Conflict & Terrorism*, 33(9), 854-870.
- Spaaij, R. (2012). *Understanding lone wolf terrorism: global patterns, motivations and prevention*. London/New York: Springer.
- Springer, N. (2009). *Patterns of radicalization: identifying the markers and warning signs of domestic lone wolf terrorists in our midst* (Master of arts in security studies). Monterey, California: Naval Postgraduate School. Pridobljeno na

https://calhoun.nps.edu/bitstream/handle/10945/4340/09Dec_Springer.pdf?sequence=1&isAllowed=y

- Škerl, U. (2007). 80 let Tigra: Na nasilje smo odgovorili z nasiljem. *Dnevnik*. Pridobljeno na <https://www.dnevnik.si/267369>
- Taylor, M. in Horgan, J. (2007). A conceptual framework for addressing psychological process in the developmet of the terrorist. *Terrorism and Political Violence*, 18(4), 585-601.
- Thompson, M. (2013). The danger of the lone-wolf terrorist. *Time.com*. Pridobljeno na <http://nation.time.com/2013/02/27/the-danger-of-the-lone-wolf-terrorist/>
- Tičar, B. (2010). Ureditev preprečevanja terorizma v pravnem redu Republike Slovenije. V G. R. Newman in R. V. Clarke (ur.), *Policijska dejavnost proti terorizmu* (str. 15-25). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Vindicated olympic park bombing suspect Richard Jewell dies. (30.08.2007). *CNN.com*. Pridobljeno na <http://edition.cnn.com/2007/US/08/29/richard.jewell/>
- Walls, K. (2003). *Man hunt - The Eric Rudolph story*. Jacksonville, FL: Global Authors Publications.
- Weimann, G. (2012). Lone wolves in cyberspace. *Journal of Terrorism Research*, 3(2), 75-90.
- Williams, C. (2004). *Terrorism explained*. New Holland: Sydney.
- Thompson, R. (2011). Radicalisation and the Use of Social Media. *Journal Of Strategic Security*, 4(4), 167-190.
- Zuidewijn, J. In Bakker, E. (2016). Analysing personal characteristics of lone-actor terrorists: research findings and reccommendations. *Perspectives on Terrorism*, 10(2), 42-49.